

Täysistunto

Torstai 28.9.2023 klo 15.59—18.41

Täysistunto alkoi klo 15.59. Täysistunto päättyi klo 18.41.

Puhetta johti ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (15.59—18.41).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
pääministeri Petteri Orpo
valtiovarainministeri Riikka Purra
sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen
puolustusministeri Antti Häkkänen
työministeri Arto Satonen
maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah
ulkoministeri Elina Valtonen
oikeusministeri Leena Meri
ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio
tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala
liikunta-, urheilu-, ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist
liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne
sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso
kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla oleville ministereille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan. On toivottavaa, että kukin kysymys on osoitettu yhdelle ministerille.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys vammaispalveluista (Kim Berg sd)

Suullinen kysymys SKT 19/2023 vp

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kysymykset aloittaa edustaja Berg.

Keskustelu

16.00 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tällä viikolla on tullut kuluneeksi sata päivää Orpon hallituksen taivalta, ja mikä onkaan ensimmäinen läpiviety lakiesitys: leikkaus vammaisten ihmisten palveluihin. Eduskunta on hallituspuolueiden äänin päättänyt lykätä vammaispalvelulain voimaantuloa yli vuodella, vaikka viime keväänä ennen vaaleja kaikki olivat yksimielisesti lain takana. Nyt hallitus on kääntänyt takkinsa ja säästää vammaisten ihmisten oikeuksista. Yli vuoden odotus on pitkä aika odottaa välttämättömiä palveluita, varsinkin lapsiperheissä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Oliko se vanha lakiesitys jotenkin huono?]

Arvoisa ministeri Juuso, neuro- ja autismikirjolla olevat lapset jäävät edelleen väliinpuotoajiksi eivätkä pääse vammaispalveluiden piiriin. Mitä haluatte sanoa vammaisen lapsen perheelle, joka odotti apua raskaaseen arkeensa, ja nyt tätä apua lapselle ei saada?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja vastauksen antaa ministeri Juuso. — Olkaa hyvä.

16.01 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan viime kaudella ihan viimeisenä lakina hyväksyimme täällä vammaispalvelulain. Se laki oli erikoinen siinä mielessä, että siihen tehtiin useita muutoksia valiokuntakäsittelyn aikana, ja se on itse asiassa aika ennenkuulumatonta. Silloin kun laki tulee tänne eduskuntaan, se on erittäin huolellisesti valmisteltu, siinä on tehty tarkat vaikutusarviot ja sitä voidaan jonkun verran valiokunnassa vielä säätää, mutta niin isoilla muutoksilla, mitä siihen tehtiin, olisi se laki pitänyt palauttaa ministeriöön näitä vaikutusarviointeja varten. Sen vuoksi olemme olleet pakotettuja lykkäämään tätä lakia, koska hallitus haluaa säilyttää sen nimenomaan vammaisille tarkoitettuna erityislakina ja turvata vammaisten oikeudet. [Perussuomalaisten ryhmästä: Oikein!] Sen vuoksi joudumme sitä lykkäämään ja tekemään näitä tarkempia vaikutusarvioita, selkeyttämään sitä soveltamisalaa. Tarkoitus on hyvä: haluamme varmistaa vammaisille hyvät palvelut. [Välihuutoja — Perussuomalaisten ryhmästä: Se on vastuullista toimintaa!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Ja edustaja Berg jatkaa.

16.03 Kim Berg sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime kaudella sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tehtiin tarvittavia muutoksia hallituksen esityksiin, [Sanna Antikainen: Ilman vaikutusarviointeja!] ja ne olivat niitä muutoksia, mitä myös te itse sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kannatitte. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Niinpä!] Nyt hallitus aloittaa leikkausurakkansa niistä, jotka eivät pysty puolustamaan itseään, esimerkiksi henkilöistä, jotka tarvitsevat erityisen paljon tukea arjessa pärjäämiseen. Erityisen osallisuuden tuki, tuettu päätöksenteko ja valmennus jäävät toteutumatta. Näiden avulla he olisivat

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

voineet elää elämäänsä itsenäisemmin. Onko niin, että heikennykset nyt todella aloitetaan juuri näiden ihmisten palveluista? Meidän mielestämme tämä on äärimmäisen epäoikeudenmukaista. Me emme hyväksy vammaispalvelulain lykkäämistä.

Pääministeri Orpo, te toistatte haluavanne turvata hyvinvointiyhteiskunnan mutta aloitatte leikkaukset kaikista suomalaisista juuri heistä, jotka eivät pysty puolustamaan itseään. Miksi kaikista ihmisistä aloitatte leikkaukset juuri näistä vammaisista ihmisistä? [Perussuomalaisten ryhmästä: Eihän siirtäminen ole leikkaaminen!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja jatkaako...? — Pääministeri Orpo.

16.04 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin, se on nyt niin, että tämä ei ole leikkauslaki. Me haluamme turvata vammaisten palvelut, [Vasemmalta: Kyllä se on leikkaus!] ja kuten ministeri Juuso erinomaisen hyvin kuvasi, ne muutokset, jotka viime eduskunta teki, olisivat johtaneet tilanteeseen, jossa vammaisten oikeus omiin palveluihinsa olisi vaarantunut. Kenelläkään ei ollut tietoa vaikutusarvioista, kun me käytiin tämä hallitusohjelmaneuvoittelussa läpi, tai siis siitä, kuinka paljon tämä maksaa. Arviot vaihtelivat muistaakseni muutamasta kymmenestä miljoonasta jopa miljardiin. Meidän oli pakko ottaa tämä takaisin, tehdä huolellinen, uusi valmistelu nopeasti — ja se tehdään nopeasti — ja huolehtia siitä, että vammaiset saavat heille kuuluvat palvelut ja että tämä on myöskin taloudellisesti hallinnassa. Vammaiset tulevat saamaan palvelunsa. Ja tämä ei ole leikkauslaki. Me olemme varanneet tähän jopa lisää rahoitusta verrattuna siihen, mikä oli pohjissa. [Välihuutoja]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavan kysymyksen esittää edustaja Nurminen.

16.05 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Uudet yliopisto-opiskelijat ovat aloittaneet syksyn opintonsa. Tiedän tapauksia, joissa autistinen opiskelija on saanut kyllä opiskelupaikan mutta ei ole voinut aloittaa opiskelua, koska häneltä on evätty oikeus henkilökohtaiseen apuun ja apuvälineisiin. Nykyinen vammaispalvelulaki on vuosikymmeniä vanha, eikä se tunne esimerkiksi sosiaalisen toimintakyvyn kriteereitä. Siksi monet erityisesti autismi- ja neurokirjon sekä kehitysvammaiset ihmiset ovat nykyisen lain väliinputoajia. YK:n vammaissopimuksen mukaan vammaisille henkilöille tulisi taata samat ihmisoikeudet kuin vammattomille, ja nyt se ei ole näin, vaan nykytilanne on vammaisia syrjivä. Tästä huolimatta annatte tilanteen jatkua. Nimittäin tänä viikonloppuna olisi uusi vammaispalvelulaki astunut voimaan, ja se olisi auttanut näitä ihmisiä, mutta te teitte hallituksessa arvovalinnan ja lykkäsitte nämä parannukset hamaan tulevaisuuteen. Arvoisa pääministeri, miksi teitte tällaisen arvovalinnan? Eivätkö yhteiskunnassa [Puhemies koputtaa] kaikkein haavoittuvimmat ja puolustuskyvyttömimmät [Puhemies koputtaa] tarvitsisi apua ja tukea?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Pysytään minuutissa, niin kaikki ehtivät. — Ja ministeri Juuso.

16.06 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos kysymyksestä. Hallitus on varannut vuotuista rahaa 20 miljoonaa euroa neu-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

ropsykiatrisista häiriöistä kärsivien lasten ja heidän vanhempiansa tukeen, [Perussuomalaisten ryhmästä: Onko oppositio kuulolla?] ja tämä nimenomaan sen vuoksi, että vammaispalvelulaki lykkääntyy sinne vuodenvaihteeseen. Eli kyllä me olemme tähän varautuneet. Me ymmärrämme erittäin hyvin nämä ongelmat, mitä monilla lapsilla ja nuorilla on. Kyllä tähän täytyy panostaa, [Juho Eerola: Tulee lisää rahaa, mutta nämä sanovat, että leikkaus!] ja tämä tehdään nyt alkuvaiheessa sillä tavalla, että resursoimme sinne lisää rahaa 20 miljoonaa vuodessa, mutta jos lasketaan vuosi ja kolme kuukautta, niin yhteensä 25 miljoonaa euroa on tulossa rahaa — ja nimenomaan sen vuoksi, että tämä uudistus myöhästyi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten edustaja Tuppurainen.

16.07 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Alkuun pienet onnittelut, pääministeri Orpo. Teidän hallituksenne on toiminut sen sata päivää. Onnea! Sata päivää on yleensä sellainen tietynlainen johtajuuden merkkipaalu. [Perussuomalaisten ryhmästä: Nyt on ketunhantä kainalossa!] Mitä sadan ensimmäisen päivän aikana on saatu aikaiseksi? Paljon on ollut puhetta, mutta ymmärrettävästi vähän vielä tekoja. Mutta yhden te olette jo toteuttaneet, ja se on tämä vammaispalvelulain lykkäys. Se tässä salissa eilen hallituspuolueiden enemmistöllä läpi vietiin. Se on siinä mielessä erikoista, että vielä keväällä, vielä maaliskuussa, tämä sama sali hyväksyi, samat puolueet, me hyväksyimme, yksimielisesti tämän vammaispalvelulain, jonka te nyt lykkäsitte hamaan tulevaisuuteen. Monessa perheessä ollaan ymmärrettävästi nyt hieman hämillään, erityisesti näissä nepsy-perheissä, joissa on siis lapsia, joilla on esimerkiksi ADHD tai autismikirjon häiriöitä. Nämä ovat nyt väliinputoajan asemassa. [Jenna Simula: Eivät, vaan saavat lisää rahaa!] Pääministeri Orpo, minä kysyn nyt teiltä näiden sadan ensimmäisen päivän valossa: [Puhemies koputtaa] millaisesta johtajuudesta kertoo se, että aloititte juuri vammaispalvelulain lykkäämisellä?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ottaako Grahn-Laasonen? — Olkaa hyvä, ministeri.

16.09 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Joo, kiitos, arvoisa puhemies! Haluan tehdä selväksi sen, mitä ministeri Juuso tässä jo kertoikin. Eli hallitus on erittäin huolissaan ja tietoinen nepsy-perheiden, nepsy-lasten vanhempien, huolesta ja hädästä heidän lastensa ja nuortensa tulevaisuudesta. Ja tästä syystä hallitus on varannut 25 miljoonaa euroa tämän vammaispalvelulain jatkovalmistelun ajaksi Kelan kuntoutuksen määrärahojen lisäämiseen. [Timo Heinonen: Tästä Tuppurainen voisi kiittää! — Ben Zyskowiec: Tuppurainen ei tiennyt tästä!] Eli nyt on ollut vaaratilanne siinä, että nämä kuntoutusrahat olisivat loppuneet. Hallitus on tähän huoleen tarttunut, ja Kelan kautta tätä neuropsykiatrisesti oireilevien lasten kuntoutusta pystytään jatkamaan. Näitä lisärahoja on sinne myönnetty, ja Kelalta saamani käsityksen mukaan tämä rahoitus tulee riittämään lasten hätään ja perheiden hätään vastaamiseen. Seuraamme tätä tilannetta erittäin herkästi. [Ben Zyskowiec: Eikö kukaan ollut kertonut edustaja Tuppuraiselle tästä?]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Lindén.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

16.10 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua haittaa hallituksen vastauksissa täydellinen konkretian puuttuminen. Kun me täällä helmikuussa uudistimme tätä vammaispalvelulakia, niin siinä paranivat ikääntyvien vammaisten tilanne, neuropsykiatrisista häiriöistä kärsivien lasten tilanne, näkövammaisten tilanne, hengitysvajauspotilaiden tilanne, vammaisten lasten asumisen tilanne ja sitten vielä kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien vammaisten tilanne voimavararajauksen ulkopuolella olevien kotihoidon lisäämisessä. Nyt kun on tarkoitus poistaa näitä äsken luettelemiani kuutta lisäetuutta, jotka me täällä yksimielisesti päätimme antaa, niin mikä on se konkreettinen vastaus: minkä te näistä otatte pois? En kuullut niiden kolmen päivän aikana, kun kävimme tästä lähetekeskustelun, ykköskäsittelyn ja kakkoskäsittelyn, kertaakaan vastausta siihen, mikä näistä otetaan pois.

Mitä tulee neuropsykiatriseen kuntoutukseen, on olemassa työnjako kuntien, hyvinvointialueiden ja Kelan kesken. Kelan määrärahan lisääminen tai itse asiassa kohdentaminen ei poista tarvetta sieltä hyvinvointialueilta. [Puhemies: Kysymys!] — Minä kysyin: minkä näistä kuudesta aiotte poistaa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ministeri Juuso.

16.11 **Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys on siitä, että lain soveltamisalaa täytyy tarkentaa. [Vasemmalta: Miltä osin?] Tässä siteeraan oikeusasiamiehen lausunnosta yhtä virkettä. Hän kirjoitti, että ensinnäkin tulisi määritellä, kehen lakia sovelletaan, ja sen jälkeen pitää määritellä, mikä on vamma, mikä on sairaus ja miten määritellään toiminnan rajaus. Tässä olivat nämä yksittäiset oikeusasiamiehen kannanotot, mitkä mielestäni kiteyttivät erittäin hyvin sen, miksi meidän täytyy tätä soveltamisalaa tarkentaa, jotta se säilyy nimenomaan vammaisille tarkoitettuna erityislakina. [Juho Eerola: Vammaisillehan tämä on tarkoitettu!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Väättäinen.

16.12 **Tuula Väättäinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vammaispalvelulain siirtämisessä ei ole kyse pelkästään voimaantulon säätämisestä. Tässä on kyse hallituksen tahdosta muuttaa viime kaudella yksimielisesti hyväksyttyä lakia säästöt ja leikkaukset mielessä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ei pidä paikkaansa!] Arvoisa ministeri Juuso, seison tässä edessänne peloissani ja sydän on kintaan peukalossa, koska en tiedä, mitä te oikein aiotte ja suunnittelette. Voitteko helpottaa oloani Pohjois-Savon hyvinvointialueen perhe- ja vammaispalvelulautakunnan puheenjohtajana ja kertoa, mitä ette ainaakaan ole muuttamassa juuri hyväksytystä laista, vai onko kaikki kaupan?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja ministeri Juuso.

16.12 **Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rauhoittelen kysyjää — ei ole mitään pelättävää. Käymme läpi soveltamisalaa ja tunnemme sitä. Ei tässä ole mitään hätää, niin että voitte olla ihan rauhassa.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

2.2. Suullinen kysymys vammaispalveluista (Harry Harkimo liik)

Suullinen kysymys SKT 20/2023 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Täällä oli myöskin Liike Nytillä samasta aiheesta kysymys. — Edustaja Harkimo.

Keskustelu

16.13 Harry Harkimo liik: Kiitos, arvoisa puhemies! Sotea tehtiin 15 vuotta, ja eilen, pääministeri Orpo, syytitte Marinin hallitusta sotesta. Tässä salissa tuntuu olevan niin, että kaikki syyttelevät toisiaan siitä, kenen vika tämä sote on. Tällä hetkellä puuttuu 12 000 hoitajaa ja miljardi rahaa, ja nyt sieltä vielä leikataan — 10 000 ihmistä joudutaan panemaan pois, että päästään budjetteihin. Miten tämä on mahdollista, ja oliko tämä teidän korjaussarja, että vammaislakia siirretään ja leikataan rahaa yli miljardi, pääministeri Orpo?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja ottaako ministeri Juuso?

16.13 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vammaispalvelulain siirto eteenpäin ei tapahtunut budjettisyistä, vaan se tapahtui nimenomaan siitä syystä, että me haluamme pitää tämän lain nimenomaan vammaisille tarkoitettuina lakina. Ja hallitus on valmis varaamaan siihen enemmän rahaa kuin mitä viime hallitus varasi, sen takia, että todennäköisesti tulee laajenemaan niiden piiri, keihin vammaispalvelulakia sovelletaan. Meidän täytyy pystyä ennakoimaan tietysti se, mitä nämä muutokset maksavat, jotta me voimme allokoida hyvinvointialueille oikean summan rahaa näiden palveluiden järjestämiseen. Sillä, että sote-alijäämät ovat sinänsä suuria, ei oikeastaan ole vammaispalvelulakiin suoraa yhteyttä. [Ben Zyskowicz: Enemmän kuin Marinin hallitus laitetaan rahaa!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Pekonen.

16.14 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan, niin kuin on todettu, tätä vammaispalvelulakia on yritetty todella uudistaa jo 20 vuotta täällä eduskunnassa, ja minusta on kyllä ihan suoraan sanottuna häpeällistä, että te olette nyt perumassa tämän lain voimaantulon, kun se on juuri saatu hyväksytyä täällä eduskunnassa ennen viime kevään eduskuntavaaleja yksimielisesti. Niin kuin täällä on todettu, yksimielisesti myös perussuomalaiset, ministeri Juuso, kannattivat tätä hallituksen esitystä muutettuna viime kaudella sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. [Juho Eerola: Nyt muuttuu vielä paremmaksi!] On totta, että näiden muutosten jälkeen kustannuksia tälle esitykselle tuli, mutta se hyväksyttiin täällä salissa yksimielisesti.

Minä pidän hyvänä sitä, että vammaisista pidetään huolta ja ne kustannukset hyväksytään. Tämän lain lykkääminen vahingoittaa monia vammaisia ja heidän perheitään, kun uuden lain mukaisten palveluiden saaminen lykkääntyy tai peruuntuu kokonaan. Ja tämä on, ministeri Juuso, leikkaus. Onko tämä teistä oikein, että kaikista heikoimmassa asemassa

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

olevilta leikataan? [Ben Zyskowicz: Rahaa laitetaan enemmän kuin Marinin hallitus! — Perussuomalaisten ryhmästä: Eikö saa parantaa?]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ottaako ministeri Juuso vai pääministeri? — Pääministeri Orpo.

16.15 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä nyt vielä vahvistan sen, että tämä laki valmistellaan pikatahtia ja tuodaan eduskunnan käsiteltäväksi. Toinen asia on se, että tämä ei ole säästölaki. Olemme varanneet tähän lisää määrärahoja, [Välihuutoja] minkä se uudistaminen saa maksaa. Sen lisäksi tänä odotusaikana kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville eli näille nepsy-lapsille varataan se tarvittava raha, että heidän palvelunsa hoituvat paremmin kuin tänään. Ja tämä me tullaan tekemään.

Se, mitä me teemme, on juuri se, minkä ministeri Juuso vahvisti: me korjaamme epäselvyydet, jotka eduskunnan käsittelyssä viime metreillä tulivat. [Vasemmalta: Mitä ovat ne epäselvyydet?] Siinä on epäselvyyksiä muun muassa siinä, miten tulkitaan. Me haluamme varmistaa, että ne rahat, joita käytetään, ohjautuvat nimenomaan vammaisille ihmisille, että heille on riittävät resurssit, että tämä pohja ei laajene liikaa, jolloin vammaisten palvelut nimenomaan vaarantuisivat. Tiedoksi sekin, että myös vammaisjärjestöjen ja vammaisten suunnasta on tullut palautetta siitä, että on hyvä, että tämä korjataan, koska he haluavat myöskin, että varmistetaan, [Puhemies koputtaa] että heidän palvelunsa pelaavat ja ne turvataan. [Vasemmalta: Vieläkään ei kuultu, mitkä ovat ne epäkohdat!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Mehtälä.

16.17 Timo Mehtälä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin huolissani hallituksen arvovalinnoista: hallituksen ensimmäinen leikkausesitys kohdistui vammaisiin ihmisiin. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ei pidä paikkansa!] Viime keväänä koko eduskunnan yksimielisesti säätämä vammaispalvelulaki olisi tullut voimaan tämän viikon sunnuntaina. Te hallituspuolueitten kansanedustajat päätitte siirtää vammaisten ihmisten kannalta erittäin tärkeän, yhdenvertaisia osallistumisoikeuksia ja välttämättömiä palveluja turvaavan lain voimaantuloa puolellatoista vuodelle eteenpäin. Lain käsittely sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli luokatonta. Hallituspuolueet jyräsivät esitystä eteenpäin välittämättä asiantuntijoitten ja perustuslakivaliokunnan lausunnoista.

Pääministeri Orpo, miten te selitätte tämän vammaisille ihmisille? Ymmärtääkö hallitus, että lain voimaantulon siirto tarkoittaa sitä, että kansainvälisten sopimusten vastainen tilanne jatkuu? Kunnioittaako hallitus eduskunnan lainsäädäntövaltaa, ja voitteko te, pääministeri, luvata, että hallitus turvaa jatkossa eduskunnan edellytykset käsitellä lakiehdotuksia asianmukaisesti? [Suna Kymäläinen: Erittäin hyvä kysymys! — Kimmo Kiljunen: Tärkeä kysymys!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja ministeri Juuso.

16.18 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittely oli erittäin nopea sen johdosta, että tämä laki olisi tullut muuten voimaan 1.10. [Antti Kurvinen: Onko tuo arvokasta ja asiallista?] — En tiedä, käsittely valiokunnassa on tietenkin valiokunnan puheenjohtajan vastuulla ja kaikkien valiokunnan jäsenien

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

vastuulla. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Uskomatonta! — Naurua] Itse en ole siihen osallistunut, mutta tämä saatiin kuitenkin läpi. — Ja tosiaan toistan vielä, toistan vielä, että tarkoituksena on parantaa vammaisten palveluja, mutta meidän täytyy se soveltamisala tarkentaa, jotta kaikki tietävät, miten sitä sovelletaan. Ei ole kestävä, että hyvinvointialueilla aletaan soveltamaan lakia eri tavalla, vaan täytyy olla selvät säännöt, jotka ovat vammais- palvelulain piirissä, ja siihen tässä pyritään, ja tämä on kaikkien vammaisten etu.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne.

16.19 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan se, että keväällä yksimielisesti hyväksytty laki hyvin nopealla aikataululla pistetään täällä lykkäykseen kyseenalaisella tahdilla, [Sanna Antikainen: Teillä oli enemmistö!] ei ole minun nähdäkseni hyvää hallintoa. On epäselvää, mitä on tulossa.

Ja nyt kysyisin: kun tässä on käynyt selväksi, että vammaispalvelulain voimaantulon siirtäminen tarkoittaa sitä, että meillä osin YK:n sopimusten vastainen ihmisoikeusloukkaus siis jatkuu, niin olisin halunnut, että hallitus vielä kerran vääntää rautalangasta, mikä on se lähtökohta, se filosofia, ja minkälainen korjaus ja mitä sieltä on nyt sitten tulossa. Nyt-hän tämä tilanne on hyvin, hyvin epäselvä ja kaikkiaan nähdäkseni ihan selvästi puutteellinen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja ministeri Juuso.

16.20 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Niin, arvoisa puhemies, lain soveltamisalaa tarvitsee tarkentaa, eli — oikeusasiamiestä lainaten — meidän täytyy tarkentaa siihen erikseen, keitä se laki koskee, jotka ovat lain soveltamisen piirissä. Toiseksi, täytyy määritellä sairauden, vamman ja esimerkiksi toimintakykyrajoitteen määritelmät tarkasti, mitä nämä tarkoittavat, jotta ne voidaan tietää ja yhtenäisesti soveltaa lakia hyvinvointialueilla. Siis tämä laki on ihan varmasti vammaisten parhaaksi.

Tämä on hyvinvointialueille myöskin tarkennus siihen soveltamisalaan, että he tietävät, miten tätä uutta vammaispalvelulakia tullaan soveltamaan. Tämän selkeämmin en osaa tätä selittää. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Se on havaittu! — Perussuomalaisten ryhmästä: Menikö perille? — Ben Zyskiewicz: Ehkä vika on vastaanottajassa! — Antti Kurvinen: Epäselväksi jäi kyllä!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Guzenina.

16.20 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä se näin on, että tätä vammaispalvelulain uudistamista odotettiin aivan erityisesti vammaisten lasten perheissä. [Sanna Antikainen: Ja te toitte sen viime tingassa!]

Mutta haluaisin osoittaa kysymykseni työministerille. Nimittäin työmarkkinoille osallistuvista ja niille pyrkivistä kehitysvammaisista henkilöistä moni on osatyökykyinen, ja heille palkkatuki on merkittävä keino, joka tukee työmarkkinoille pääsyä. No, tässä ensimmäiset palkkatyökokeilut ovat usein alle 12 kuukauden mittaisia, ja lisäksi pieni osa työskentelee osa-aikaisesti Kelan täyden työkyvyttömyyseläkkeen ohella. Nyt tämä työssäoloehdon pidentäminen asettaisi heidät muita heikompaan asemaan. Tämä palkkatukityö on lyhyt ja osa-aikaisen työn vastaanottamiseen kannustavaa. Kun nyt esimerkiksi Kehitys-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

vammaliitto on ollut erittäin huolissaan näistä teidän kaavailuistanne, niin mitä vastaatte heille? Eikö ole tarkoitus, että meillä työllistettäisiin ihmisiä ja aivan erityisesti osatyökykyisiä?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja ministeri Satonen.

16.22 Työministeri Arto Satonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että osatyökykyisillä on mahdollisuus työllistyä. Tämä palkkatukea koskeva säännös koskee tietysti laajalti kaikkia, mutta hallitusohjelmassa on erittäin hyviä kirjauksia siitä, miten osa-aikaista työtä tekevien asemaa vahvistetaan. Siellä puhutaan tästä lineaarimallista, joka on ollut ymmärtääkseni vuosikausia hyvin laajalti toivottu, eli siitä, että meillä olisi sellainen tilanne, että kun osatyökykyinen, vaikka vammainen, tekee töitä, niin jos hän sitten saa niitä töitä hieman enemmän, niin sitä hänen saamaansa palkkaa ja tukea yhteensovitetaan sillä tavalla, että se kannustaa häntä siihen lisätyön tekemiseen. Eli se on äärimmäisen tärkeä asia, ja tämä on menossa eteenpäin. Olen myös käynyt keskustelua vammaisjärjestöjen edustajien kanssa, ja tätä on pidetty erittäin tärkeänä asiana. [Maria Guzeninan välihuuto]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Sarkomaa.

16.23 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli erinomaista, että pääministeri vielä kerran tässä kertoi oppositiolle ja suomalaisille, jotka tätä kyselytuntia katsovat, että tämän hallituksen on yksinkertaisesti korjattava se virhe, että edellinen hallitus ei antanut riittävästi rahaa vammaispalvelulakiin. [Välihuutoja vasemmalta — Aino-Kaisa Pekonen: Nyt te leikkaatte!] Me haluamme, että niihin palveluihin on riittävästi rahaa.

Oli hyvä, että kuulimme sosiaali- ja terveysministeriltä myöskin sen, että nyt panostetaan enemmän kuntoutukseen. Se on erittäin tärkeää vammaisille, ja olen erittäin huolissani siitä, mitä on tapahtumassa, kun edellinen hallitus leikkasi Kela-korvaukset kokonaan fysioterapiasta. Teidän hallituksenne esityksessä luki, että se kolahtaa erityisen kovaa pitkäaikaissairaisiin ja vammaisiin. Silti te poistitte koko Kela-korvauksen fysioterapiasta. Hyvä, että me nyt panostamme Kela-korvauksiin. Teemme uuden mallin, ja siihen varmastikin pitää sisältyä myöskin fysioterapia. Kysyn nyt sosiaali- ja terveysministeriltä vielä: mitä muuta tullaan tekemään, jotta vammaiset ihmiset ja ne suomalaiset, jotka tarvitsevat kuntoutusta, sitä myöskin saavat?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten ministeri Juuso.

16.24 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriö tulee ensi vuoden aikana käymään läpi kaikki tarvittavat palvelu-uudistukset, mitä me tarvitsemme. Me tulemme lisäämään... Tai sanotaan näin, että me ohjaamme hyvinvointialueita ennaltaehkäiseviin palveluihin, matalan kynnyksen palveluihin, moniammatillisiin sote-keskuksiin ja kaikkeen, minkä avulla ihmiset pääsevät ajoissa hoitoon. Myöskin kuntoutus on tietysti osa tätä. Tämä palvelureformi on tulos, ja sen tarkoitus on tukea hyvinvointialueita selviytymään ja tavoittelemaan niitä haasteita — ja saavuttamaan ne — mitä itse olette sote-uudistukselle asettaneet.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Kymäläinen.

16.25 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä pääministeri Orpo sekä edustaja Sarkomaa kertoivat nyt meille sen, mitä olemme kysyneet, mistä tässä on kysymys, miksi tätä lykätään. Epäselvyyttä on siis rahasta. Ette te pääse mihinkään siitä, [Perussuomalaisten ryhmästä: Kuka siitä rahasta oli päättämässä? — Tehän siitä olitte päättämässä!] että tämä on säästölaki, koska lykkäyksen myötä teiltä myöskin säästyy tästä rahaa.

Me olemme maailman onnellisin kansa, [Perussuomalaisten ryhmästä: No, ei kuulosta siltä!] mutta aika surullista on se, että ensimmäinen laki, joka astuu voimaan, on vammaisiin kohdistuva lykkäys. Jotenkin toivoisin, että täällä myös ministeri arvostaisi parlamentarismia ja tätä eduskunnan päätösvaltaa. Tässä salissa on yksimielisesti päätökset tehty, mutta nyt me kuulemme, että sitä kyseenalaistetaan niin, että se olisi pitänyt laittaa uudelleen valmisteluun. Tämän lain olisi ollut tärkeää tulla voimaan nyt heti, ja nämä tarkennukset, joita tässä lain soveltamisen piirissä on, olisi voitu korjata tämän lain voimassa ollessa. Miksi te valitsette tämän kylmemmän arvovalinnan? [Ben Zyskowicz: Miksi laitetaan enemmän rahaa kuin Marinin hallitus tähän?]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ministeri Juuso.

16.26 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Joo, kyllä on totta, että viime kaudella ihan viimeisenä asiana sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsitelimme vammaispalvelulakia. Siihen tuli useita muutoksia, ja me hyvässä uskossa niitä sorvasimme siellä yhdessä ja ajattelimme, että nyt me teemme hyvää työtä.

Se yllätys tuli jälkeenpäin, kun ministeriön virkamiehet alkoivat miettimään ja tutkimaan niitä muutoksia, mitä sinne oli tehty, ja silloin nousi huoli siitä, että näistä tarvitsee tehdä ne vaikutusarviot. Elikkä se viesti sieltä oli se, että nämä olisi pitänyt lähettää uudelleen ministeriöön valmisteluun näin isojen muutoksien jälkeen, mitä siihen lakiin valiokunnassa tehtiin, koska se, että siihen tehtiin niin isoja muutoksia, on ennenkuulumatonta ja vaikutusarvioita niihin ei ollut. Sen takia joudumme nyt toimimaan näin. [Juho Eerola: Tämä hallitus tekee vaikutusarviot!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Myönnän vielä kaksi puheenvuoroa elikkä edustaja Antikaiselle ja sitten myöskin kysymyksen alkuperäiselle esittäjälle edustaja Bergille. — Edustaja Antikainen.

16.27 Sanna Antikainen ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tohdella toivoisin, että siellä vasemmalla laidalla kuunneltaisiin, kun teille kerrotaan esimerkiksi siitä, että kun tätä lakia lähdettiin viemään eteenpäin, niin te olitte hallituksessa, teillä oli enemmistö. Te toitte viime tingassa... [Välihuutoja] Edellisellä kaudella te toitte viime tingassa tämän lain eduskuntaan, [Annika Saarikko: Ja te kannatitte!] vaikka teillä oli neljä vuotta aikaa, ja te teitte sen hirveällä kiireellä. [Juho Eerola: Vaikutusarvioita puuttui!] Sen jälkeen nykyinen hallitus lähti hallitusneuvotteluihin, ja siellä tuli ministeriöstä viestiä siitä, että esimerkiksi soveltamisalassa on ongelmia sekä rahoitus oli puutteellinen. [Välihuu-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

toja vasemmalta] Miten monta kertaa teille joudutaan tämä kertomaan, että te ymmärrätte, vai pitäisikö teille järjestää jokin kurssi ministeriössä, missä he kertovat teille faktat?

Kertoisitteko vielä, arvoisa rouva sosiaali- ja terveysministeri, sen, miten paljon enemmän tämä hallitus laittaa rahaa vammaisille verrattuna Sanna Marinin hallitukseen? Nimitäin sitä on tullut lisää, jos katsoisitte budjettiehdotusta. — Kiitos. [Aino-Kaisa Pekonen: Miinus 36 miljoonaa! — Jussi Saramo: Hallitusohjelmassa lukee miinus 36 miljoonaa!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten ministeri Juuso.

16.28 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppositio puhuu täällä säästöistä, ja on totta, että ensi vuoden osalta, koska lakia lykätään, ne budjetoidut rahat otetaan siitä pois, mutta seuraavan vuoden alusta tietysti sinne budjetoidaan se, mitä vaikutusarviot näyttävät, mikä on tarpeen. Jonkunnäköinen määrärahabudjetti täytyy tehdä — ei sitä ihan aukikaan voi jättää — [Jussi Saramo: Miinus 36 miljoonaa, ohjelmassa lukee niin!] mutta kyllä me olemme valmistautuneet hallituksena siihen, että se raha tulee kasvamaan siitä, mitä te olitte siihen arvioineet, nimenomaan sen takia, että se sovellusala laajenee. [Jussi Saramo: Miksi hallitusohjelmassa lukee toisin?]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja seuraavaksi vielä kysymyksen alkupeäinen esittäjä, edustaja Berg.

16.29 Kim Berg sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vieläkään ei ole oikein kuulunut selvää vastausta siihen, [Naurua oikealta] mitkä ovat ne epäselvyydet, jotka nyt pitäisi korjata [Hälinää — Puhemies koputtaa] tässä keväällä hyväksytyssä laissa, mitkä ovat ne epäselvyydet. Siihen me haluaisimme tarkemman vastauksen. Me olemme niitä valiokunnassa kysyneet useamman kerran, me olemme täällä salissa kysyneet useamman kerran, mitkä ovat ne epäselvyydet. [Perussuomalaisen ryhmästä: Te ette ole ymmärtäneet ministerin vastauksia!] Jos ministeri viittaa näillä epäselvyyksillä niihin korjauksiin, mitä me sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tehtiin sen takia, että perustuslakivaliokunta lausunnossaan niitä edellytti, niin kyllä erikoiselta kuulostaa. [Vilhelm Junnila: Oletteko lukee perustuslakivaliokunnan lausunnon?]

Haluaisin kysyä: mitkä ovat ne epäselvyydet, ja olisiko nyt ollut mahdollista se, että tämä laki olisi astunut voimaan tulevana sunnuntaina ja nämä epäselvyydet olisi korjattu tämän lain voimassa ollessa, kuten yleensä on tapana tehdä?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten vielä ministeri Juuso.

16.30 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sanon vielä uudestaan, että lain soveltamisalaa tulee tarkentaa. Perustuslakivaliokunta on tehnyt sinne muutoksia, mutta perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan tee niitä vaikutusarvioita. He tekevät muutoksia sinne, mutta ne vaikutusarviot tarvitsee tehdä siellä ministeriössä, jotta me tiedämme, paljonko tähän pitää varata rahaa. Siitä, että oltaisiin tehty toisin ja oltaisiin annettu tämän tulla voimaan ja sitten jälkikäteen lähdetty korjaamaan niitä, ajattelen näin, että hyvinvointialueet olisivat olleet melkoisessa kaaoksessa siellä puutteellisten soveltamisohjeiden vuoksi ja tätä olisi todennäköisesti lähdetty soveltamaan hyvin eri lailla eri hyvinvointialueilla, ja tämän me haluamme korjata. Me haluam-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

me, että soveltamisohjeet ovat selkeät siinä vaiheessa, kun laki on voimassa, [Johanna Ojala-Niemelä: No, nehan korjattiin jo!] jotta hyvinvointialueilla tiedetään, kenelle näitä palveluita voidaan tarjota, ketkä kuuluvat vammaispalvelulain piiriin.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys bensiinin hinnan alentamisesta (Katri Kulmuni kesk)

Suullinen kysymys SKT 21/2023 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraava kysymys, edustaja Kulmuni.

Keskustelu

16.31 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelman mukaan bensaveron kevenee muutaman sentin — saman verran se heiluu jo maailmanmarkkinahintojen myötä. Eduskuntavaaleissa osa hallituspuolueista teki valtavia vaalilupauksia suomalaisille autoilijoille. Hallituspuolueista luvattiin muun muassa, että polttoaineveroa lasketaan EU-minimiin, Suomessa otetaan käyttöön ammattidiesel, uusiutuvien polttoaineiden jakeluvolyymista luovutaan, autojen käyttövoimaveron poistetaan ja liikennehankkeissa painotetaan tiestön korjaamista eikä esimerkiksi Turun tunnin junaa. [Välihuutoja] Mikään näistä lupauksista ei toteudu — mikään näistä lupauksista ei toteudu. Arvoisa liikenneministeri, voisitteko te nyt vastata suomalaisille, miksi bensiinin hinta ei laske? [Antti Kurvinen: Lupasitte! Perussuomalaiset lupasivat!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja vastaajana ministeri Ranne.

16.32 Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnä minä totean sen, mitä tämä hallitus tekee nyt meidän liikenteellemme. Me satsaamme... [Välihuutoja] — Me emme puhu täällä nyt perussuomalaisten politiikasta, me puhumme siitä, kuinka istuva hallitus puolustaa nyt liikkujia ja autoilijoita. — Me laskemme verotusta, autoilijoitten verotusta, yli 160 miljoonaa euroa. Me satsaamme 250 miljoonaa korjausvelkaan. Tämä on täysin ennenkuulumatonta. Me satsaamme liikenneturvallisuuteen, me varmistamme sen, että meillä joka puolella, ympäri Suomea, on kannattavaa ja turvallista liikua. Tällaisia toimenpiteitä ei aikaisemmin ole tehty. [Suna Kymäläinen: Kyllä varmasti on tehty! Voi jestas!]

Ja voin kyllä varmistaa myös sen, että kun te katselette taaksepäin meidän hallitusohjelmaamme, niin siellä on varsin hyviä peräautoja. Siellä todetaan esimerkiksi, toisin kuin Marinin hallituksessa, että energia- ja ympäristöpolitiikassa ei omin toimin nosteta arjen kustannuksia eikä myöskään heikennetä [Puhemies koputtaa] elinkeinoelämän toimintakykyä ja kilpailukykyä. [Suna Kymäläinen: En kyllä kuullut vastausta bensiinin hinnasta!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Pysytään minuutissa. Tosiaan vain yksi ministeri kerrallaan vastaa, mutta varmasti täällä tulee kaikille, jotka haluavat, vastausmahdollisuuksia.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Lisäkysymyksen esittää edustaja Kulmuni.

16.33 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri, te ette vastannut kysymykseen: miksi bensan hinta ei laske? [Antti Kurvinen: Miksei?] Kes-kivertobensa-autoilijan tankkauskulut voivat siis laskea arviolta noin 50 euroa, ehkä neljä euroa kuussa, viisikymppiä vuodessa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Eikös se ole aika hyvä?] Ja tästä tietenkin osa voi kadota vaikkapa polttoaineyhtiöiden katteisiin. Kuten kuultiin, rikottujen vaalilupausten sarja on pitkä, mutta valitettavasti edes siinä ei ollut vielä kaikki. Samanaikaisesti hallitus on nimittäin kiristämässä työmatkakuluvähennysten omavastuuta 150 eurolla. [Eduskunnasta: Ohhoh!] Lisäksi vähennysoikeuden enimmäismäärä on laskemassa 1 400 eurolla. [Eduskunnasta: Ohhoh!] Perussuomalaisten ryhmäpuheenjohtaja on täällä vielä ilkkunut, että viimein päästään eroon kepulaisten siltarummuistakin. Hallitus tulee siis iskemään lovea tavallisiin autolla työssä käyviin suomalaisiin. Työn kustannukset tulevat kasvamaan — sinne on vaikeampi päästä — ja erityisen paljon niillä, joilla on pitkä matka. Arvoisa valtiovarainministeri, suurin osa suomalaisista ei asu Helsingin seudun liikenteen reittien varrella. Miksi te korotatte suomalaisten autolla työssä käyvien kustannuksia? [Välihuutoja]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, ja ministeri Purra.

16.35 Valtiovarainministeri Riikka Purra (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastasin tähän kysymykseen jo viime kyselytunnilla. Nostamme omavastuuosuutta esimerkiksi juuri siksi, että HSL-alueella kahden vyöhykkeen yli kulkeva ei saisi tätä vähennystä, koska sitä ei ole tarkoitettu siihen.

No, mitä tulee öljyn maailmanmarkkinahintaan, niin kyllä, se on huomattavan korkealla — Brent-öljy 95 dollaria — ja tällä on selviä vaikutuksia globaalilla tasolla inflaatioon. Ja tämä tulee vaikuttamaan moniin maihin, erityisesti Suomeen. [Välihuutoja] No, mitä tämä hallitus tekee? Tämä hallitus maltillistaa jakeluvuoroituksen nousua huomattavasti teidän hallituksenne tekemästä urasta. [Annika Saarikko: Me laskimme sitä!] Ensi vuonna se ei nouse lainkaan, ja sen jälkeenkin se nousee niin maltillisesti, että se ei viimeisenä vuonna-kaan ole vielä yhtä korkea kuin se olisi teidän jäljiltänne jo ensi vuonna. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ohhoh! — Annika Saarikko: Me laskimme sitä!] Sen lisäksi hallitus tekee täysin historiallisen polttoaineveron alennuksen, joka ensi vuodelle on 160 miljoonaa, tekee autoveroalennuksen, laskee polttoaineen CO₂-komponentin veroa. Tällaista ei ole tässä maassa koskaan ennen nähty — autoilijalle kaikki. [Välihuutoja — Pia Viitanen: Mitä jää käteen?]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Kurvinen.

16.36 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pari vuotta sitten perussuomalaisten puolueen vaalislogan oli ”Äänestä bensan hinnan korottajat pihalle”. [Perussuomalaisten ryhmästä: Näin tapahtui!] Kun tuossa aamupäivällä kävin huoltoaseman pihalla... [Hälinää — Puhemies koputtaa] Kun kävin aamupäivällä huoltoaseman pi-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

halla, huomasin, että bensiinin hinta oli pumpulla noussut. [Eduskunnasta: Ohhoh!] Kuinkahan tässä tällä tavalla oikein pääsi käymään, vaikka vaaleissa muuta lupasitte?

Arvoisat perussuomalaiset, haluaisin, vaikka talvi on tulossa, kutsua teidät oman kotiseutuni merkittävään tapahtumaan, Seinäjoen Tangomarkkinoille. Minulla on teille jo valmiina tango sinne: sen tangon nimi on ”Pettäjän tie”. [Naurua] Te olette sadassa päivässä, arvoisat perussuomalaiset, pystyneet pettämään suurin piirtein kaikki vaalilupauksenne, erityisesti autoilijoille antamanne vaalilupaukset. Lupasitte parantaa autoilijoiden asemaa, lupasitte että tienpito paranee, lupasitte että bensiinin ja dieselin hinta alenee. Näin ei tapahtunut. Yksityistieavustuksia leikataan, perustienpito heikkenee. [Puhemies koputtaa] Kysynkin nyt liikennepolitiikasta vastaavalta liikenneministeriltä kaksi kysymystä: miksi autoilu kallistuu tällä vaalikaudella, [Puhemies koputtaa] ja miksi dieselautoilijana minun dieselin hinta ei laske pumpulla?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Minuutti on normaalisti aikaa, nyt meni paljon yli. Mutta ministeri Ranne ottaa kiinni.

16.37 Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne (vastauspuheenvuoro): Jospa minä nyt toistan nämä toimenpiteet, joilla hallitus parantaa autoilijan tilannetta. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Ei, ei! — Suna Kymäläinen: Yksi opeteltu vastaus!] Ensinnäkin, aivan kuten valtiovarainministeri totesi, on tämä 160 miljoonan veronalennus. Seuraavaksi on tämä erityisen suuri satsaus liikenneinfraan — tämä on täysin poikkeuksellinen. [Annika Saarikko: Ei se ole erityisen poikkeuksellista!] Ja jos me puhumme ihan tästä pumpppuhinnasta, niin tiedätte hyvin, että jos olisimme pitäneet samaa liikenne- ja ilmastopolitiikkaa ja energiapolitiikkaa kuin edellinen hallitus, niin pumpppuhinta olisi tammikuussa ainakin 30 senttiä enemmän kuin se on nyt meidän päätöksillämme. [Antti Kurvinen: Miksi hinta ei laske? Te lupasitte laskea!] Eli me pidämme hinnat hallinnassa, ja se tulee näkymään meidän kilpailukyvyssämme. Me myös teemme omilla päätöksillämme kaiken sen, mikä on mahdollista, ja te tiedätte sen varsin hyvin. [Keskustan ryhmästä: Te lupasitte laskea!] Autoilijoiden tilanne tulee paranemaan huomattavasti verrattuna siihen, minkälaista politiikkaa Marinin hallitus aikaisemmin teki. [Annika Saarikko: Tämä oli kova lupaus! Tähän voidaan palata!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Aittakumpu.

16.38 Pekka Aittakumpu kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Onhan tämä ennenkuulumatonta — onhan tämä ennenkuulumatonta. Valtiovarainministeri, liikenne- ja viestintäministeri, te vertaatte hallituksenne toimia johonkin vaihtoehtotodellisuuteen. Te olette nyt vallassa, teillä on vastuu. [Sanna Antikainen: Mitä ihmettä?] Miksette laske bensiinin ja dieselin hintaa? Miksi ei tule käyttövoimaveron poistoa? Miksi ei tule ammattidieseliä? Miksi työmatkavähennyksen omavastuuosuutta korotetaan? Tämä on käsittämätöntä — tämä on käsittämätöntä.

Arvoisa rouva puhemies! Kuljetusala on ongelmissa. Me tarvitsisimme ammattidieseliä. Ihmiset kyselevät tuolla kentällä, miksei sitä tule. Perussuomalaiset, kokoomus, olette sitä kannattaneet. [Jani Mäkelä: Miksei sitä tullut viime kaudella?] Miksei sitä nyt tule? Talouden näkymien muuttuessa vakavammiksi ammattidiesel olisi entistä tärkeämpi vaihto-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

ehto kuljetusalan ja koko suomalaisen yrityskentän tueksi ja tavallisten ihmisten kulkemisen helpottamiseksi.

Arvoisa puhemies! Kysyn: milloin saamme ammattidieselin Suomeen? [Vilhelm Junnila: Miksei Saarikko hoitanut?]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja ministeri Ranne.

16.39 Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jos te olisitte lukenut tarkasti sen hallitusohjelman, [Kokoomuksen ryhmästä: Teillä ei olisi mitään kysyttävää sitten!] tietäisitte, että siellä on myöskin kirjaus siitä, että me teemme erityisen suuren selvityksen liikenteen rahoituksen ja verotuksen osalta. Eli tämä tulee olemaan sellainen iso paketti. Me, liikenne- ja viestintäministeriö ja valtiovarainministeriö, teemme sen yhdessä. Tässä tarkastelemme sitä kokonaisuutta, jotta me saamme sen tulevaisuuden autoilun paremmalle tolalle. Me myöskin hillitsemme energia- ja ilmastopolitiikkaa siten, että me emme aseta autoilijoille enempää velvollisuuksia ja vastuuta kuin mitä aikaisemmat hallitukset ovat tehneet. Palaamme tähän asiaan, ja olemme jo ottaneet tästä kappia, toisin kuin aikaisempi hallitus, [Keskustan ryhmästä: Te olette vastuussa!] jonka seurauksena aikaisemmin kuritettiin hyvin paljon asukkaita ja kuljetusalaa, joka on varsin tyytyväinen meihin nyt. [Keskustan ryhmästä: Paljon sanottu!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Räsänen, Joona.

16.40 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuinkakohan paljon sitä työmatkalla autoa tarvitsevaa, ministeri Ranne, tämä teidän erityisen painava selvityksenne lämmittää? Veikkaanpa, että eipä juurikaan. [Välihuuto perussuomalaisten ryhmästä]

Mutta, arvoisa puhemies, täällä todella useammassa kysymyksessä on jo tuotu ilmi, että ennen vaaleja moni lupasi, että kyllä autoilun kustannukset halpenevat. [Perussuomalaisten ryhmästä: No niinhän tapahtuu!] No nyt kun hallitus on ensimmäiset sata päivää ollut vallassa ja ensimmäisiä arvioita hallituksen politiikasta on saatu, niin sattui tuossa silmään muutama viikko sitten, että Verohallinto kertoi, että näistä teidän lupauksistanne ja tekemisistänne huolimatta työmatkallaan autoa tarvitsevilla, on se sitten oma henkilöauto tai julkista liikennettä, työmatkan kustannukset kasvavat. Vaikka te olette muuta luvanneet ja vaikka yritätte muuta todistaa, niin työmatkan kustannukset kasvavat. [Juho Eerola: Harakka lupasi, että tilille tulee rahaa! Meni harakoille!] Arvoisa valtiovarainministeri Purra, miten tässä näin kävi?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja ministeri Purra.

16.42 Valtiovarainministeri Riikka Purra (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tähän työmatkaliikkumiseen liittyen meillä on hyvät perusteet muuttaa näitä vähenysoikeuksia. Yksi syy siihen on se, että tätä omavastuuosuutta on viimeksi tosiaan korotettu vuonna 2015. Näitä tasoja ei oltu korjattu sen jälkeen, vaikka hinnat ovat merkittävästi nousseet.

No viime hallituskaudella tehtiin myös muita väliaikaisia muutoksia tähän. Nehän liittyivät koronapandemiaan ja ne olivat väliaikaisia muutoksia, [Suna Kymäläinen: Ei kyllä

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

ollut bensiinin hinnan korotusta!] ja tämän hallituskauden aikana ne on peruutettu. Ja tässä on moneen kertaan teille jo vastattu näistä muista autoilijan hyväksi tulevista muutoksista.

Huomauttaisin tästä työmatkavähennyksestäkin, että polttoaineveron alennus on moninkertainen verrattuna tähän kustannukseen. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Ei pidä paikaansa! — Välihuutoja vasemmalta ja keskustan ryhmästä] Mutta hallitus ei voi mitään maailmanmarkkinahinnoille. Me emme voi mitään sille, mitä Opecin jäsenet tai mitä Venäjä päättää tehdä öljymarkkinoilla, [Puhemies koputtaa] ette tekään voineet.

Jos vielä muistelen aikaa ennen vaaleja, [Puhemies koputtaa] niin olikohan se keskusta ja siellä edustaja Kurvisen alueella, jossa keskusta mainosti lupaavansa diesilveron pois-toa? [Juho Eerola: Se oli koko Suomessa!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin. — Ja sitten edustaja Ovaska

16.43 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Muistetaan hyvin, kun ennen vaaleja joku puolue sanoi, että bensaveron ja bensiinin hinta laskevat. [Juho Eerola: Keskusta sanoi, että diesilveron pois!] Heti, kun vaalit oli käyty, sanottiin, että hinta ei nouse, ja nyt ministeri Ranne täällä melkein vakuuttaa, että hallitus päättäisi kaikki bensiinin hinnat, mutta onneksi valtiovarainministeri tässä korjasi, että myös maailmanmarkkinahinnat täällä määräävät.

Tekisi mieli kysyä pääministeriltä, miksi nämä perussuomalaisen vaalilupaukset eivät ole teidän ohjelmassanne, [Perussuomalaisen ryhmästä: Onhan!] mutta en kuitenkaan kysy sitä, vaan kysyn ennen kaikkea, millä me saadaan meidän tiet kuntoon. Korjausvelka kasvaa jatkuvasti. Meidän tiet — on ne sitten pieniä tai isoja — ovat todella surkeassa kunnossa. Liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtajana kannan erittäin suurta huolta siitä, että nyt kun te suunnittelette näitä infrahankkeita — Turun tunnelin juna — niin mitä sille perustienkäyttäjälle käy.

Ja ministeri Ranne, te olette sanonut, että korjausvelkaa kurotaan umpeen. Mutta kun kustannukset kasvavat koko ajan ja te laitatte ehkä saman rahan, ehkä vähän vähemmän, kuin aikaisemmin, niin miten tällä rahalla saadaan muka päällystettyä enemmän teitä?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja ministeri Ranne.

16.44 Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tilanne on näin, aivan kuten valtionvelan osalta, että me saamme taitettua sen korjausvelan kasvun käyrän. [Suna Kymäläinen: Ohhoh, nyt tuli raskas todistus taas, tämäpä nähdään!] Eli nythän se korjausvelka on aikaisempina kausina kasvanut jopa 1 000 kilometriä vuosittain. Sillä, että me nyt pistämme ensi vuonna korjaukseen 250 miljoonaa, päästään jo hyvin pitkälle. Meillä on tavoitteena — ja tämä on myöskin Väylän ja ministeriön asiantuntijoiden arvio — että meillä on mahdollisuus jopa tämän kauden lopussa saada tämä lähes nollalle eli nollakasvukäyrälle. Tämä on tietenkin hyvin pitkäaikainen kehitys. Te kaikki tiedätte sen, että tiet ovat huonossa kunnossa, kurjassa kunnossa, ja me teemme todella parhaamme. Me tulemme myöskin parantamaan juoksua kilpailutuksissa, riskienhallinnassa, ottamaan tehot irti koko meidän koneistosta, ja tässä varmasti löydetään myöskin yhteistä työtä ja tahtotilaa. Me kyllä luotamme siihen, että parempaa voi näillä rahoilla saada aikaiseksi kuin mitä aikaisemmin on saatu.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja edustaja Laakso.

16.45 **Sheikki Laakso ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellinen hallitus jätti perinnöksi 30—50 sentin polttoaineen hinnan korotuksen. Miten tämä hallitus siihen reagoi? [Juho Eerola: Joku osaa alle minuutissa!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sieltä ministeri Purra.

16.45 **Valtiovarainministeri Riikka Purra** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan hallitusohjelmaan on kirjattu tämä jakeluvetoisuuden huomattava maltillistaminen, [Keskustan ryhmästä: Laskeeko se kokonaishintaa? — Perussuomalaisten ryhmästä: Sen näkee vuoden päästä!] eli niin, että vielä vuonna 27:kään se ei ole sillä tasolla, jolla se olisi ollut, jos edellinen hallitus olisi saanut päättää. Kaiken lisäksi tämä koko jakeluvetoisuuden nousun aiheuttama hintapaine pumppuhintoihin kompensoidaan. [Perussuomalaisten ryhmästä: Meneekö jakeluun?] Tässä on kyseessä seuraamusmaksumalli, ja sen lisäksi polttoaineveroon tulevat alennukset. Ja kuten mainitsin, jakeluveto ei ole ensi vuonna nousemassa, ja tämä 160 miljoonan polttoaineveroale siis tulee suoraan siihen hintaan.

Ja tämä, mihin olen useasti täällä jo vastannut: Maailmanmarkkinahinta tosiaan on se, joka tällä hetkellä on hyvin korkealla. Ja kuten tiedämme, näissä epävarmoissa oloissa se voi heilahtaa vielä paljon korkeammallekin, ja sillä on tietysti vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan hyvin laajalti.

Mutta hallitus menee oikeaan suuntaan. Tällaisia historiallisia päätöksiä autoilua ja polttoaineveroja koskevista veronalennuksista [Puhemies koputtaa] ei ole aiemmin tehty.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Myönnän vielä kaksi puheenvuoroa, edustaja Autolle ja sitten alkuperäisen kysymyksen esittäjälle, edustaja Kulmunille. — Autto.

16.47 **Heikki Autto kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ollut mielenkiintoista kuulla, kuinka keskustan kansanedustajat luettelevat täällä tekemättömiä töitä viime vaalikaudelta. Kyllä Marinin hallituksen perintö autoilijan kannalta on todella rankka, ja sitä tuolla Säätytalolla yhdessä nykyisen hallituksen kumppaneidemme kanssa lähdimme korjaamaan. [Annika Saarikko: Miten meni omasta mielestä? — Perussuomalaisten ryhmästä: Hyvin!] Tämän nykyisen hallituksen politiikka autoilijoita kohtaan on sillä tavoin hyvä, että hallitus panostaa korjausvelan taittamiseen. [Annika Saarikko: Pidittekö vaalilupauksen?] Tulemme saamaan myös hyviä investointeja, joihin EU tuo rahoitusta. Täällä pöydillä on esimerkiksi vaikkapa military mobility -hankkeisiin osoitettua lisätalousarvion rahaa, jolla paranevat yhteydet joka puolella Suomea. [Keskustan ryhmästä: No niin, silläkö bensa halpenee? — Laskeeko pumppuhinta?] Myös Marinin hallituksen perintö polttoaineen hintaan olisi ollut todella raju, ja ne hallituksen toimet ovat aivan oikeita, että jakeluvetoa kohtuullistetaan. Kaiken kaikkiaan hallituksen politiikka autoilua ja autoilijoita kohtaan on erittäin hyvä. [Puhemies koputtaa] Onhan, liikenneministeri Ranne, käsitykseni oikea? [Naurua — Eduskunnasta: Siitä voi olla vähän erimielisyyttä!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ministeri Ranne.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

16.48 Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Minä väitän, että kun te tämän hallituskauden lopussa katsotte Suomen karttaa, katsotte meidän autoilijoiden, meidän kuljetusalan, jokaisen suomalaisen kansalaisen liikennetilannetta, autoilua, niin voitte todeta, että parempaan suuntaan on menty. Mekään emme pysty ihmeisiin, mutta se raha ja ne taidot ja osaaminen, joita meillä on nyt tuolla ministeriöissä ja virastoissa käytössä, valjastetaan todella suomalaisen autoilijan ja suomalaisen tiestön puolesta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin. — Ja sitten vielä edustaja Kulmuni. Sitten mennään toiseen kysymykseen.

16.49 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ettei tulisi väärää käsitystä, niin edellinen hallitushan nosti työmatkavähennystä [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] suomalaisille työssäkäyville autoilijoille. Ja ettei tulisi väärää käsitystä, niin Ukrainan sodan myötä jakelevelvoitetta laskettiin myös edellisen hallituksen toimesta, 13,5 prosenttiin, [Perussuomalaisten ryhmästä: Väliaikaisesti!] ja te nostatte, arvoisa hallitus, sitä nyt sinne 20:een, vähän reilustikin.

Polttoainevero ei laske EU-minimiin, ei tule ammattidieselä, jakelevelvoite ei mene nollaan, autojen käyttövoimavero ei poistu, [Vilhelm Junnila: Keskustan hinta on kolme euroa!] liikennehankkeissa ei panosteta tiestöön — sen sijaan tulee valtava Turun tunnin juna -hanke. Arvoisa liikenneministeri, voisitteko te kuitenkin nyt vielä todeta suomalaisille, oliko siis niin, että hallitus ei haluakaan laskea bensan hintaa? [Miko Bergbom: Olsitte pyrkineet hallitukseen vaikuttamaan!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja ministeri Ranne.

16.50 Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne (vastauspuheenvuoro): Sanoisin, että jos nyt edustaja Kulmuni ja koko sali katselisivat tätä hallitusohjelmaa sillä silmällä, millä esimerkiksi ammattiautoilijat nyt katsovat ja kansalaiset katsovat, niin sieltä löytyy valtavasti hyviä tekoja, todellisia liikenteen rakentamistoimenpiteitä, [Annika Saarikko: Nyt katselemaan hallitusohjelmaa!] ja vasta tämän kauden lopussa voitte sitten katsoa, miten meni. [Välihuutoja keskustan ryhmästä] Meillä on selkeästi, aivan kuten valtiovarainministeri on todennut, veronalennuksia, meillä on hinnannousun estoja, meillä on valtavia satsauksia liikenteeseen. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä] Se, että te ette näe niitä, on tietenkin teidän ongelmanne. Katsotaan neljän vuoden päästä, miltä tässä maassa näyttää. Kaikki, mikä on mahdollista tehdä liikenteen kustannusten nousun hillinnäksi [Annika Saarikko: Kaikkiko tehdään?] ja myöskin meidän liikenteen ja koko tieverkon parantamiseksi, tehdään kyllä niissä resursseissa, [Antti Kurvinen: Se on vähän, aika vähän!] niissä puitteissa, jotka meillä ovat mahdollisia.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys opiskelijoiden toimeentulosta (Saara Hyrkkö vihr)

Suullinen kysymys SKT 22/2023 vp

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraava kysymys, edustaja Hyrkkö.

Keskustelu

16.51 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Opiskelijoilla on syvä huoli tulevaisuudesta. Eri puolilla Suomea oppilaitoksia on vallattu ja opiskelijat osoittavat mieltään hallituksen leikkauksia ja petettyjä lupauksia vastaan.

Pääministeri Orpo, vielä ennen vaaleja te annoitte ymmärtää, että opiskelijoilta ei leikata — toisin kävi. Vihreät osoittavat tukensa opiskelijoille. Me emme hyväksy pienituloisiin kohdistuvia indeksijäädytyksiä. Opintorahaan tulemme esittämään korotusta.

No, tiedän joidenkin miettivän, onko opiskelijoilla todella niin vaikeaa. Tosiasia on, että iso osa opiskelijoista elää köyhyysrajalla. Moni kamppailee jo nyt mielenterveyden ja jakamisen haasteiden kanssa. Opiskelijat ovat ainoa ryhmä, jonka odotetaan velkaantuvan saadakseen ruokaa.

Nyt vetoan hallitukseen, että voisimme vastata tähän opiskelijoiden hätään yhdessä, ja kysynkin ministeri Bergqvistiltä: perutaanko leikkaukset opiskelijoilta?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, ministeri Bergqvist.

16.52 Liikunta-, urheilu-, ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä kysymyksestä. Ymmärrän toki opiskelijoiden huolet tällä hetkellä, koska muutokset herättävät aina kysymyksiä. Sen takia lähetimme viime viikolla lausuntokierrokselle uuden lakiehdotuksen, missä tehdään kolme erittäin tärkeää asiaa:

Ensimmäinen on tämä huoltajakorotus. Sitä korotetaan nyt 30 eurolla kuukaudessa. Se parantaa lapsiperheiden asemaa.

Sitten toinen asia on se, että toisen asteen opintolainan nostokertoja lisätään. On huomattu, että on parempi mennä takaisin siihen vanhaan järjestelmään, niin että raha oikeasti riittää koko lukukauden ajan.

Kolmantena asiana nostetaan opintolainan valtiontakauksen määrää 200 eurolla. Tämä tarkoittaa sitä, että ostovoima opiskelijoilla säilyy, ja myös se parantaa tätä taloudellista tilannetta heillä. [Välihuutoja vasemmalta — Suna Kymäläinen: Pakotetaan opiskelijat velanottoon!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä aiheesta, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

2.5. Suullinen kysymys opiskelijoiden toimeentulosta (Veronika Honkasalo vas)

Suullinen kysymys SKT 23/2023 vp

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Koska täällä on toinenkin kysymys samasta aiheesta toisella ryhmällä, niin annan nyt heille puheenvuoron. — Edustaja Honkasalo.

Keskustelu

16.53 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! On historiallista, että opiskelijat ympäri Suomen ovat oppilaitosvaltauksilla nousseet puolustamaan oikeuksiaan — kaikki tuki heille. On myös surullisen historiallista, pääministeri Orpo, että onnistuitte pettämään koulutuslupauksen kahdesti. Te lupasitte ennen vaaleja, että koulutus on erityissuojeluksessa. Te lupasitte, että opiskelijoiden toimeentulo turvataan. Ja te lupasitte vielä erikseen, että koulutuslupaus nimenomaan koskee opintotukea. Nyt leikkaatte sekä opintotuesta että opiskelijoiden asumistuesta.

Arvoisa puhemies! On turha vastata, että opiskelijoiden toimeentuloa parannetaan opintolainatakauksia laajentamalla — se ei ole parannus opiskelijoiden toimeentuloon vaan lisää opiskelijoiden velkataakkaa entisestään. On myös turhaa vastata, että te panostatte koulutukseen — niin teidän kuuluukin tehdä. Pääministeri Orpo, miksi te petitte opiskelijoiden luottamuksen?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Pääministeri Orpo.

16.54 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka kuinka kiellätte, niin kyllä minä lähdän liikkeelle siitä, että meidän hallituksemme tekee historialliset panostukset koulutukseen, [Jussi Saramo: Eikä tee!] tilanteessa, jossa me joudumme hillitsemään velkaantumista, jotta me saadaan rahat riittämään. Me joudumme laittamaan paljon rahaa puolustukseen ja turvallisuuteen, miljardin vuodessa lisää sosiaali- ja terveyspalveluihin, ja me joudutaan leikkaamaan, mutta me pidämme huolta koulutuksesta.

Peruskouluun tulee 200 miljoonaa lisää tämän kauden aikana, yliopistojen ja korkeakoulujen indekseihin ei kosketa ja perusrahoitus lisääntyy, tutkimukseen, tuotekehitykseen ja innovaatioihin miljardi lisää. Jos opiskelijoiden ja nuorten kannalta joku on oleellista, niin se, että me pidämme huolta siitä, että Suomessa on maailman paras koulutus, sieltä varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta tutkimukseen, tuotekehitykseen ja innovaatioihin. Se on parasta. Ja kyllä se on niin, että opiskelijoiden kannalta oli myöskin aivan oleellista esimerkiksi se lupaus, että he pysyvät yleisen asumistukijärjestelmän piirissä, eikä palautettu tai rakennettu takaisin sitä omaa opintotuen asumislisäjärjestelmää. [Välihuutoja — Vasemmalta: Mutta te leikkaatte sieltä!] Sen lisäksi opintotuessa [Puhemies koputtaa] on indeksijäädytys, ei leikkausta, [Puhemies koputtaa] ja kun tätä lainaosuutta ja takausosuutta lisätään, niin toimeentuloa tuetaan sitä kautta. Mutta ennen kaikkea: ei voi sanoa, etteikö hallitus [Puhemies koputtaa] panostaisi koulutukseen ja että olisi siinä pettänyt lupauksen. [Sheikki Laakso: Hallitus vei vaan pormestarilta kilikalimaalin!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Eloranta.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

16.56 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me kaikki jaamme käsityksen osaamisen ja koulutuksen tärkeästä merkityksestä Suomen tulevaisuudelle. Yhteinen tavoitteemme on, että vähintään puolet suorittaisi korkeakoulututkinnon ja että jokaisella olisi vähintään toisen asteen tutkinto.

Samaan aikaan kun eläminen nyt kallistuu, aikoo hallitus heikentää opiskelijoiden opiskelun edellytyksiä. Aiotte jäädyttää opintotuen indeksikorotuksen, eli tuki ei enää nousi-kaan kustannusten nousun mukana, ja asumistukikin laskee. Kompensaatioksi olette tarjoamassa enemmän opintolainaa. Monissa kodeissa kipuillaan kohoavien lainakustannusten kanssa, ja nyt te olette ajamassa yhä useammat opiskelijat samaan vaikeaan tilanteeseen. Moni ei lainaa uskalla ottaa vaan rahoittaa opintonsa yhä suuremmalla määrällä työnte-koa, ja tämä hidastaa opiskelua. [Puhemies: Meni mikrofoni.] — Nyt se on päällä taas. — Kysynkin hallitukselta: Osaatko arvioida, kuinka monen opiskelijan valmistuminen tulee lykkääntymään tämän takia? Tavoite meidän osaamistason noususta karkaa yhä kauemaksi. Aiotteko ajaa näin opiskelijat joko burnoutiin tai velkakuoppaan?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten ministeri Multala vastaa.

16.57 Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On upeaa, että tässä salissa vallitsee yksimielisyys siitä, että me tarvitsemme koulu- tusta ja me tarvitsemme panostuksia koulutukseen kaikille asteille. Tätä hallitus nyt tekee.

Mitä tulee koulutustason nostamiseen ja erityisesti tähän tavoitteeseen, jossa tavoitte-lemme sitä, että puolet ikäluokasta saavuttaisi korkeakoulututkinnon, siihen tavoitteeseen pyritään monella eri tavalla. Kuten tässä aiemmin ministeri Bergqvist kuvasi näitä muutok- sia, joilla pyritään varmistamaan se, että opiskelijoiden toimeentulo ei heikkene, niin ne ovat yksi osa kokonaisuutta. Toinen osa on se, että lisäämme korkeakoulutuksen aloitus- paikkoja lisärahoituksella ensi vuoden osalta yli 11 miljoonalla eurolla. Se ei kuitenkaan riitä. Meidän pitää lisäksi myös valmistella ja olemme alkaneet minun johdollani valmis- telemaan toimenpidekokonaisuutta, jolla yhä useampi nuori pääsisi yhä nopeammin kor- keakoulutuksen piiriin. Viime kaudella lisäsitte aloituspaikkoja väliaikaisella määrärahal- la, mutta yhtään suurempi osuus näistä uusista aloituspaikoista ei valitettavasti kohdentu- nut ensikertalaisille. Nyt pyrimme tätä parantamaan monilla erilaisilla toimenpiteillä, ja yksi näistä toimenpiteistä tulee olemaan korkeakoulujen rahoitusmalli, josta nyt on käyn- nissä työryhmätyö, [Puhemies koputtaa] ja se työ jatkuu ensi vuoden puolelle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Pitko.

16.58 Jenni Pitko vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eikö ole valtavan ly- hytnäköistä leikata tasa-arvoisesta koulutuksesta, kun meillä Suomessa on aina haluttu aja- tella, että kenellä vain on mahdollisuus hankkia itselleen koulutus, rakentaa omanlaistaan elämää ja toteuttaa niitä unelmiaan? [Ben Zyskowiczin välihuuto] Nyt hallituksen päätök- sillä opiskelijoilta voidaan leikata jopa sata euroa kuussa, kun ottaa huomioon asumistuen ja opintotuen indeksijäädytyksen.

Jos opiskelemaan pääsy vaikeutuu, emme me tule pääsemään niihin meidän tavoittei- siin koulutustason nostosta. Se johtaa siihen, että vain hyvätuloisista perheistä tulevat nuo- ret voivat ottaa vastaan opiskelupaikan. Moni pienituloinen nuori ei uskalla nostaa lainaa, koska ei ole varmuutta, pystyykö koskaan maksamaan sitä takaisin. Suomalainen koulu-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

tusjärjestelmä on aina perustunut tasa-arvoisille mahdollisuuksille. Hallitus, voisitteko te pitää tästä kiinni ja perua opiskelijoihin kohdistuvat leikkaukset?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja kumpi ottaa? Ottaako ministeri Bergqvist?

16.59 Liikunta-, urheilu-, ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos katsotaan, millainen tilanne on muissa Pohjoismaissa, niin Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa olemme menneet siihen lainapainotteiseen järjestelmään, vain Tanskassa on toinen järjestelmä. Ja jos katsotaan, millainen tilanne on myös muissa maissa, niin korkeakouluopiskelijoiden keskimääräinen opintolaina oli vuonna 21 Suomessa 14 500, Tanskassa 15 500 ja Ruotsissa 16 500, niin että muissakin Pohjoismaissa ollaan menty tähän suuntaan.

Mutta tärkeintä on ehkä ymmärtää, miksi joudumme tekemään myös vaikeita päätöksiä. Se johtuu siitä, että meidän taloudellinen tilanne vaatii, että tehdään muutoksia. Ja on myös ehkä se, että raha ei ole lääke kaikkiin ongelmiin, vaan me joudumme tekemään asioita vähän uudella tavalla, ja sen tämä hallitus oikeasti haluaa myös tehdä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja otetaan vielä kaksi kysyjää, ja he ovat edustajat Sarkkinen ja Haatainen. — Sarkkinen.

17.01 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää panostaa koulutusjärjestelmään, mutta kouluttautumisen pitää olla myös taloudellisesti mahdollista ihmisille, myös pienituloisista perheistä tuleville nuorille. Meillä ei ole varaa kansakuntana hukata ketään opintopolulta, ei varsinkaan, kun Suomen koulutusaste on jämmässä jälkeen tai jäänyt jo jälkeen suhteessa moniin verrokkimaihin.

Arvoisa puhemies! Opintojen aikainen toimeentulo on keskeinen osa koulutuksellista tasa-arvoa, ja sosiaaliturvaleikkaukset heikentävät näin myös koulutuksellista tasa-arvoa. Asumistukileikkausten ja opintorahan indeksileikkausten lisäksi myös aikuiskoulutustuki lakkautetaan. Arvoisa puhemies, haluan kysyä ministeriltä: miten te ajattelette, miten nämä leikkaukset vaikuttavat koulutukselliseen tasa-arvoon, myönteisesti vai negatiivisesti?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ottaako nyt ministeri Multala? — Olkaa hyvä.

17.02 Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa on ollut pitkään se ajatus, että jokainen voi lähtökohdistaan riippumatta kouluttautua niin pitkälle kuin haluaa ja omat kyvyt kantavat, ja tästä tämä hallitus haluaa pitää kiinni. Sen vuoksi me panostamme niin varhaiskasvatukseen kuin peruskouluun, jotta peruskoulusta jokainen voi saada ne riittävät tiedot ja taidot, joilla pärjää tulevassa koulutuspolulla ja työelämässä. Sen lisäksi lisäämme aloituspaikkoja ja pyrimme siihen, kuten äsken mainitsin, että yhä useampi voisi päästä korkeakoulutukseen mahdollisimman pian.

On hyvä ymmärtää, että meillä on erittäin hyvä koulutusjärjestelmä siinä, että korkeakoulutuskinto varmistaa erittäin hyvän työmarkkina-aseman. Haluaisinkin tätä vakuuttaa kaikille opintoihin pyrkiville ja niihin pääseville: kannattaa aina opiskella, sillä valmistuminen korkeakoulusta takaa erittäin hyvän tilanteen sen jälkeen. Sen vuoksi myös laina-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

painotteisuus, joka tässä mallissa lisääntyy, kyllä, on kuitenkin investointi siihen omaan tulevaisuuteen. [Puhemies koputtaa] Ja opiskelijoiden kannalta myös tämä velkaantumisen taittaminen [Puhemies koputtaa] on aivan olennaista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Vielä edustaja Haatainen, ja sitten lopetetaan.

17.03 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutuksen taso on laskenut nyt viime vuosien aikana hyvin huolestuttavalla tavalla. Me olemme painuneet OECD-maiden keskiarvon alapuolelle. Hallitusohjelmassa on hyviä kirjauksia, kyllä, ja siellä satsataan koulutukseen, perusopetukseen, mutta olen huolissani ja kannan huolta siitä, miten tähän maahan saadaan nyt osaajia riittävästi, koska täällä korkeakoulupuolella, esimerkiksi ammattikorkeakoulujen puolella, leikataan näitä sote-koulutuskorvauksia nyt opetus- ja kulttuuriministeriön puolelta 12 miljoonaa ja sitten te lisäätte korkeakoulujen aloituspaikkoihin vastaavan summan, eli plus miinus nolla.

Nyt minun kysymykseni kuuluu: Kun haluatte, että koulutuspaikkoja tulee lisää korkeakouluihin, niin kuinka paljon olette satsaamassa lisää rahaa siihen, että siellä koulutuksen laatu voidaan myös turvata? Tapasin ammattikorkeakoulujen rehtoreita ja opettajia, ja he kantavat suurta huolta siitä, että heidän täytyy joko laskea koulutustasoa [Puhemies koputtaa] alhaalle tai jättää toteuttamatta nämä koulutustavoitteet.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten ministeri Multala.

17.04 Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erittäin tärkeä kysymys. On tosiaan niin, että viimeiset 20 vuotta Suomen koulutustaso on valitettavasti laskenut, ja tähän pyrimme hakemaan muutosta. Kuten varmasti edellinen hallitus tietää, tämä ei ole helppoa eikä se tapahdu pelkästään aloituspaikkoja tai niiden rahoitusta lisäämällä. Meidän on samanaikaisesti pyrittävä huolehtimaan siitä, että yhä useampi aloituspaikka kohdistuu heille, joilla ei vielä ole aiempaa korkeakoulututkintoa.

Tähän varsinaiseen kysymykseen, kuinka paljon lisäämme rahoitusta kohdennetusti aloituspaikkoihin. Ensi vuoden osalta se on 11,7 miljoonaa euroa kohdennettuna suoraan niihin aloituspaikkoihin. Mitä tulee tähän koulutuskorvaukseen, niin kyllä, se rahoitus siirtyy sosiaali- ja terveysministeriön puolelle ja on siten ikään kuin pois sieltä perusrahoituksesta, mutta se raha kuitenkin on edelleen olemassa niihin koulutuskorvauksiin.

Samanaikaisesti on hyvä muistaa, että korkeakoulujen indeksit ovat täysimääräisesti voimassa. Lisäksi lisäämme merkittävän määrän tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta, josta valtaosa on myös korkeakoulujen hyödynnettävissä. Kirjasimme erikseen myös budjetti-riihen päätöksiin sen, että myös Business Finlandin kautta tulevaa tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta [Puhemies koputtaa] pyritään suuntaamaan ammattikorkeakoulujen kanssa yhteistyössä tehtävään tutkimukseen.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Siirrymme päiväjärjestyksen muihin asioihin.

3. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2022

Kertomus K 10/2023 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 13.12.2023.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Meille esittelemään tulee oikeuskansleri Pöysti. Olkaa hyvä.

Keskustelu

17.07 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poliittisista virkanimityksistä kannettiin viime vuonna huolta. Tunnetut ja arvostetut hallinnon kehittämisen pitkän linjan asiantuntijat Juhani Kivelä ja Petri Uusikylä arvioivat Kanava-lehdessä julkaistussa artikkelissaan valtion virkamieslakiin perustuvan ylimmän virkajohdon järjestelmän ja sen määräaikaisten nimitysten johtaneen hallinnon politisoitumiseen ja heikentäneen sen toimintakykyä. Käsittelenkin oikeuskanslerin perustuslaissa säädetyn kertomuksen puheenvuorossani sitä, miten ylimmän virkajohdon nimitysten valmistelun objektiivisuutta ja hyvän hallinnon periaatteiden sekä ammattimaisuuden toteutumista voitaisiin parantaa, ja sitä, miten laki suhtautuu poliittiseen tai poliittiseksi koettuun nimitykseen, ja tietenkin sitä, miten oikeuskansleri valvoo nimittäjän harkintavallan rajoja.

Johtamistehtävissä painotukset johtamisen ja kelpoisuusvaatimusten eri osa-alueiden kesken poikkeavat kulloinkin kyseessä olevan johtamistehtävän ja kulloisenkin johtamisen tarpeiden mukaan. Ministeriön kansliapäällikön tehtävässä korostuu kyky toimia yhteistyössä poliittisen päättäjän kanssa, kyky välittää hallituksen ohjelmat ja yhteiskunnalliset tavoitteet hallinnonalan strategioiksi ja tavoitteiksi. Kansliapäällikön, alivaltiosihteerin tai osastopäällikön tai suuren viraston päällikön tehtävässä on aina kyse vaalikautta pitkäaikaisemmasta ja muutamaa tavoitetta laaja-alaisemmasta yleisestä johtamistehtävästä. Siinä tarvitaan valmiuksia johtaa moninäkökulmaista mutta puolueetonta valmistelua ja tehokasta toimeenpanoa. Ylimmältä virkajohdolta vaaditaan näin valmiuksia turvata hallinnon ja valmistelun integriteetti, johtaa yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa tehtävää vaihtoehtojen ja vaikutusten arviointia, varmistaa sen objektiivisuus, mukaan lukien tämän päivän Suomessa hyvinkin tärkeät kustannustehokkuuden, tuottavuuden ja talouden näkökulmat — ja tämä sellaisella tavalla, että kulloinkin vastuullinen poliittinen johto voi luottaa virkavalmistelun ja toimeenpanon laatuun, puolueettomuuteen, tehokkuuteen sekä siihen, että hyvä hallinto toteutuu.

Valmisteltaessa ylimmän virkajohdon nimityksiä olisi hyvän hallinnon näkökulmasta aina tarpeen tehdä tehtäväänalyysi täytettävänä olevassa virassa tulevasta johtamisen tarpeista ja haasteista sekä määritellä aina etukäteen hakuilmoitukseen menestykselliselle

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

johtamiselle asetettavat tarkemmat, toki kulloisenkin nimittäjän harkinnassa olevat kriteerit ja painotukset. Näin nimitysten objektiivisuutta, ammattimaisuutta, kriteerien avoimuutta ja ennakoitavuutta voidaan vahvistaa ja turhia väitteitä poliittisuudesta väistää.

Valtiovarainministeriö onkin nyt ottanut uusissa, 11. syyskuuta tänä vuonna antamisaan ohjeissa ja suosituksissa huomioon nämä kertomuspuheenvuorossani tästä aiheesta esittämäni näkökohdat. Tehtäväanalyysin ja sen kriteerien kirjaamista hakuilmoitukseen siis suositellaan, samoin kriteeristöissä on erityisesti ministeriön tehtävien osalta huomioitu lainvalmistelun johtamisen taito. Kaikissa ministeriöissä ja kaikissa johdon nimityksissä onkin nähdäkseni nyt perusteltua toteuttaa nämä suositukset isänmaamme asioiden hoidon eduksi.

Apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen tarkastelee omassa puheenvuorossaan laillisuusvalvonnan seuraamuksia ja virkasyyteasioissa tehtävää laillisuusvalvonnallista punnintaa. Moderni laillisuusvalvonta puuttuu monipuolisesti virheellisiin menettelyihin ja ohjaa virheettömämpään, parempaan toimintaan. Se ei siis pyri olemaan yksinomaan rankaisevaa. Mutta rikosoikeudellisella virkavastuulla ja sitä koskevalla punninnalla on aina tärkeä paikkansa. Apulaisoikeuskanslerin ja oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa rikosoikeudellinen arvio ei koske vain esitutkintaan määräämistä, vaan se myös tehdään aina ennen niin sanotun huomautuksen antamista. Viime vuonna laillisuusvalvonnallisia huomautuksia annettiin 67 kappaletta.

Valtioneuvoston valvonnassa ja siihen kuuluvassa ennakkolisessä säädösvalvonnassa vuosi 2022 oli kiireinen vuosi: yli 2 000 valtioneuvoston ja tasavallan presidentin esittelyn asialistan asiaa, 106 laillisuusvalvonnallista lausuntoa, ja syvempi ennakkotarkastus tehtiin 11 prosenttiin kaikista eduskunnalle annetuista hallituksen esityksistä. Esittelylistoista 19 prosenttia sisälsi virheitä, joita pyysimme korjaamaan. 96 näistä korjauspyynnöistä koski hallituksen esityksiä ja 43:ssa nimenomaan säätämisyjärjestystä ja suhdetta perustuslakiin koskevaa arviointia. Kymmenessä tapauksessa esitys poistettiin korjauspyyntöni johdosta valtioneuvoston esityslistalta. Oikeuskanslerin tosiasiallinen lykkäävä veto oli näin viime vuonna arkitodellisuutta valtioneuvostossa.

Samalla kun olemme kiinnittäneet huomiota huolelliseen ja hyvään valmisteluun ja sen vaatimaan osaamiseen, olemme kertomusvuonna antaneet myöskin kehittävästä, tulevaisuutta rakentavasta näkökulmasta havaintoja siitä, miten tulevien sukupolvien asema ja oikeudet olisi perusteltua huomioida lainsäädännön valmistelussa. Tämä onkin nyt tällä vaalikaudella ja näillä valtiopäivillä tärkeä seikka niin kotimaisten tarpeiden kuin EU-oikeuden kehityksen kautta.

Kertomusvuonna vihdoinkin uudistettiin valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välinen tehtäväjako keskittämällä tehtäviä ylimpien laillisuusvalvojien välillä aiempaa selvemmin ja ennen kaikkea määrittelemällä kummallekin laillisuusvalvojalle toisesta poikkeava näkökulma ja profiili. Tämä uudistus näyttää olevan varsin toimiva, ja sen myötä myöskin oikeuskanslerin osalta ovat korostuneet monet EU-oikeuden soveltamiseen liittyvät kysymykset. Näissä myöskin olemme lisänneet kansainvälistä yhteistyötä siten, että tänä päivänä oikeuskansleri ja apulaisoikeuskansleri ja koko Oikeuskanslerinvirasto osallistuvat hyvin tiiviisti niin Euroopan unionin oikeusasiamiesten kuin muiden kollegavirastojen sekä laajempaan kansainväliseen yhteistyöhön, varsinkin omilla painopistealueillamme.

Muutenkin vuosi oli työteliäs. Käsittelimme yli 5 500 erilaista laillisuusvalvonta-asiaa, ja lisäksi tarkastettiin noin 4 000 rangaistustuomiota. Kanteluiden osalta otettiin käyttöön

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

uusi seulontamenettely, jossa voidaan yksinkertaisemmat asiat ratkaista suppeassa menettelyssä, ja voidaankin todeta työmäärästä, että kantelut ovat yksi mutta vain yksi laillisuusvalvonnan työmuoto oikeuskanslerin puolella, kun laillisuusvalvojakollegalla, eduskunnan oikeusasiamiehellä, työ on huomattavasti enemmän kanteluihin painottunutta, ei toki yksin niihin kollegallakaan. Toimenpideratkaisujen osuus kaikista laillisuusvalvontaratkaisuksista on lisääntynyt hyvin merkittävästi, ja tämä kertoo siitä, että asioiden oikeudellinen vaikutusaste ja kompleksisuus ovat lisääntyneet.

Arvoisa puhemies! Perustuslaissa säädetyssä kertomuksessa, joka tässä esitellään, painotetaan rakenteellista näkökulmaa oikeusjärjestykseen ja sen toimivuuteen ja siihen, miten perus- ja ihmisoikeudet ovat toteutuneet. Se on yksi meidän uudistetun laillisuusvalvonnan keskeisistä näkökulmista.

Näillä saatesanoilla ja tällä lyhyellä esittelyllä jätän kertomuksen eduskunnan käsiteltäväksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten mennään puhujalistaan. — Ensimmäisenä edustaja Koponen, Ari.

17.15 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Oikeuskansleri tekee tärkeitä valtioelinten laillisuusvalvontaa ja antaa tietoja oikeudellisista kysymyksistä ministeriöille, valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille. Kovasti Oikeuskanslerinvirasto töitä saa tehdäkin, kun vuonna 22 ratkaistiin 2 998 asiaa.

Olisin kuitenkin halunnut nostaa yhden tapauksen, joka on lastemme tulevaisuuden terveyden kannalta äärimmäisen tärkeä: Meillä ei ole yksinkertaisesti varaa sairastuttaa lapsiamme homekouluissa. Oikeuskansleri oli omatoimisesti kansalaisten kanteluiden vuoksi ottanut koulujen terveysturvallisuuden tutkintaansa, ja kiitos tästä oikeuskanslerille. Selvitys osoittaa, ettei suuria epäkohtia ilmennyt, mikä on tietenkin hyvä asia. Kertomuksessa kuitenkin mainitaan: ”Opettajien näkemyksissä esimerkiksi ohjeiden selkeydestä on esiintynyt hajontaa.” Onneksi oikeuskansleri myös kiinnitti huomiota, että terveysturvallisuusohjeiden tulee olla selviä kaikille ja sisäilmaongelmien ilmetessä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin välittömästi.

Vaikka tässä yhteydessä käsiteltiin koululaitoksia, on hyvä huomata, että sama pätee kaikkiin julkisiin tiloihin. Oulun poliisilaitoksen osalta tästä on ikävä esimerkki, jossa toimitettiin aivan liian myöhään, mikä näkyi runsaina sairastumisina.

Arvoisa puhemies! Koska oikeuskansleri nosti kertomuksessaan rahoituksen turvaamisen koulutussektorilla tärkeäksi toimeksi turvallisten tilojen aikaansaamiseksi, niin on todettava, että tämä hallitus ei ole koulutuksesta leikkaamassa vaan perusopetukseen tehdään merkittäviä rahoituksen nostoja. Se auttaa lapsia läpi koulupolun sekä myöhemmin työelämässä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Seppänen.

17.17 Sara Seppänen ps: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kiitos ensinnäkin tästä valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksesta vuodelta 2022. Tämä selvitys on valtavan tärkeä riippumattoman laillisuusvalvonnan näkökulmasta.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Oikeuskansleri ottaa tässä kantaa koulun järjestyssääntöjen noudattamiseen, ja kysynkin tähän liittyen. Tällä hetkellä kouluissa on useita tilanteita, haastavia tilanteita, liittyen kännyköihin, energiajuomiin ja muihin, jopa vaarallisempiin, esineisiin. Täällä selvityksessä apulaisoikeuskanslerin mukaan helsinkiläisen koulun vararehtori on menetellyt väärin kaataessaan oppilaiden energiajuomat pois. Apulaisoikeuskanslerille antamassaan selvityksessä vararehtori on myöntänyt menetelleensä virheellisesti, ja ratkaisu on lähetetty tiedoksi vararehtorille. Me olemme nyt yhteiskunnallisesti siinä tilanteessa, jossa usein oppilas tuntee tarkasti oikeutensa, ja usein tämä oikeus on myös vastakkain koulun järjestyssääntöjen suhteen. Opettajat joutuvat vaikeisiin tilanteisiin joutuessaan ottamaan haltuun esineitä, jotka eivät kuulu kouluun. Miten, arvoisa oikeusasiamies, näihin tilanteisiin tulisi näkemyksesi mukaan ottaa tulevissa lainsäädäntöhankkeissa kantaa?

Lisäksi kysyisin siitä, arvoisa oikeuskansleri Pöysti, että totesitte täällä salissa jo tamikuussa 2023 julkaistun uutisen mukaan: ”Olen itse pitänyt tärkeänä sitä, että tästä korona-ajasta tehtäisiin kattavat arvioinnit. Joitakin arviointoja on tehty, mutta nyt kun muut murheet ovat päällimmäisenä, niin se on ehkä sitten jäänyt vähän muiden kiireiden alle, mikä on ymmärrettävää, mutta pitäisin kokonaisarviointia tärkeänä.” — Tämä oli sitaatti siis. — Miten arvioinnit ovat edenneet, ja onko arviointia suorittamaan perustettu riippumaton ryhmä? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Juvonen.

17.19 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies, hyvä oikeuskansleri! Hienoa, että olette täällä paikalla, ja oli mukava kuulla tämä valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksen esittely.

Nostaisin esille tuomioistuinten toiminnasta tehdyt kantelut. Kerrotte tässä kertomuksessa, että ne ovat perinteisesti kuuluneet Oikeuskanslerinviraston suurimpiin kanteluasiaryhmiin. Viime vuonna 2022 tuomioistuimen menettelyä arvosteltiin 239 kertaa erilaisissa kanteluissa, ja näissä kanteluissa yleisesti suurin osa koskettaa tuomioistuinten menettelyä. Toteatte myös tässä kertomuksessa, että näille kanteluasioille on tyypillistä se, että kantelijat odottavat oikeuskanslerilta — jonkinlaisena ylimääräisenä muutoksenhakua — sitä, että kumoaisitte tuomioistuimen lainvoimaisen ratkaisun tai palauttaisitte kantelijan asian tuomioistuimen uudelleen käsiteltäväksi tai jollakin tavalla puuttuisitte vielä vireillä olevaan oikeudenkäyntiin. Tämä kertoo siitä, että kansalaisilla, tai kantelijoilla, on vahva luottamus siihen, että oikeuskansleri toimii. Se kertoo ehkä myös siitä, että ihmiset kokevat, että he eivät tule kuulluiksi.

Kysyisinkin teiltä, arvoisa oikeuskansleri, juurikin ihmisten esimerkiksi rikosasioihin liittyvän kysymyksen. Se liittyy muun muassa siihen, että olette antaneet ratkaisuja muun muassa riita-asian viivästymiseen kuin myös siihen, että syyteoikeus on vanhentunut. Millä tavalla näette sen, että tuomioistuimissa käsitellään ripeästi ihmisten erilaisia asioita ilman turhaa viivytystä ja niin, että ainakaan syyteoikeus ei vanhentuisi?

Toisena asiana haluan muun muassa nostaa esille tässä kertomuksessa ratkaisun ”Toimivallan ylittäminen kehityspankin pääomankorotuksessa”. Tässä on kyse siitä, että oikeuskansleri katsoi ulkoministeriön ylittäneen toimivaltansa, kun ministeriö ilmoitti Afrikan kehityspankille Suomen sitoutumisesta pankin pääomankorotukseen. Tämä päätös tästä pääomankorotukseen osallistumisesta olisi pitänyt tehdä valtioneuvoston yleisistunnossa.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Arvoisa puhemies! Tämä asia nousi esille edellisellä kaudella tekemissäni kirjallisissa kysymyksissä hyvinkin usein, sillä silloin todettiin, että kehitysyhteistyörahojen väärinkäyttöä oli tapahtunut liikaa. Kehitysapua oli valunut muun muassa korruptioon Tansaniassa, Suomen ja Sambian välistä yhteistyötä oli varjostanut Suomen tukeman sosiaaliturvaohjelman kehitysyhteistyön väärinkäytökset. Ongelmia oli myös Kirgisiassa, jossa maan oikeusapujärjestelmän kehittämiseen tarkoitettu tuki oli päätynyt verkkorikollisuuden kautta väärään osoitteeseen. Eli pidän erittäin tärkeänä, että näitä asioita valvotaan, niistä annetaan ratkaisuja, ja kiitänkin oikeuskansleria siitä, että annoitte viime vuonna tämän ratkaisun liittyen juurikin tähän toimivallan ylittämiseen kehityspankin pääomankorotuksessa.

Kysyn myös, miten nämä prosessit yleensä etenevät. Olette tässä itse kiinnittäneet tähän asianomaisten virkamiesten toimintaan huomiota, niin millaisia prosesseja nämä ovat käytännössä? Miten löydätte nämä asiat, joihin kiinnitätte tämän erityisen huomion? — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kontula.

17.23 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Oikeuskansleri, haluan kiinnittää erityistä huomiota ympäristöperusoikeuteen, jota kertomus tarkastelee sivuilla 47–48. Ympäristöperusoikeus on jo vakiintunut monessa oikeusjärjestyksessä, ja osin tämän seurauksena oikeudellinen ulottuvuus ekologisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamisesta on selvästi vahvistumassa.

Suomen perustuslaissa vastuu ympäristöstä kuuluu kaikille, mutta julkiselle vallalle on asetettu velvoite turvata jokaisen oikeutta terveelliseen ympäristöön ja osallisuutta elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon. Kuten kertomuskin muistuttaa, ympäristöperusoikeus ulottuu myös tuleviin sukupolviin. On tärkeää hahmottaa, että vaikka ympäristöperusoikeus on verraten uusi tulokas oikeusjärjestyksessä, kyse ei ole kuriositeetista vaan yhteiskuntamme perusteista. Niiltä osin kuin ympäristöperusoikeus heijastaa ajatusta oikeudesta terveyteen ja hyvinvointiin, saman kaltaiseen tavoitteeseen on historiallisesti pyritty jo pitkään — esimerkiksi kaavoitukseen tai teollisuudessa käytettäviin kemikaaleihin liittyvissä säädöksissä. Ympäristöperusoikeuden tarkastelu osana globaalin ympäristökatastrofin hallintaa on ymmärrettävästi uudempi kerrostuma, mutta tilanteen nopea heikkeneminen on mitä suurimmassa määrin sitonut sen koko järjestelmän perusteisiin. Mikäli sivilisaatiomme ei onnistu mukautumaan luonnontieteellisiin reunaehtoihin, ei ihmis- ja perusoikeusjärjestelmälläkään ole tulevaisuutta. Tästä syystä meidän on asetettava ympäristö keskiöön päätöksenteossamme ja varmistettava sen täysi toteutuminen. Tämä ei ole vain oikeudellinen velvollisuutemme vaan meidän kansanedustajien osalta myös moraalinen imperatiivi.

Arvoisa puhemies! Kuten kertomuksessakin huomautetaan, ympäristöperusoikeus on leimallisesti suuntautunut tulevaisuuteen ja siten myös poliittiseen päätöksentekoon, jossa tulevaisuutta rakennetaan. Tästä syystä oikeuskansleri säädösvalvontatyönsä kautta on aivan keskeisessä roolissa. Rakennelmaan kuitenkin liittyy useita hankaluuksia. Ensinnäkin useimmat ympäristön tilaa heikentävät kehityskulut syntyvät monen poliittisen päätöksen summana, eikä niitä voida arvioida tai edes havaita vakiintuneen lakiesitysten vaikutusarvioinnin kautta. Ratkaisuksi tähän on yritetty luoda ilmastolain kaltaisia kokoelmasäädöksiä, mutta niiden kattavuus ja vaikuttavuus ovat vasta kehitteillä. Toiseksi, kaikki ympäris-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

tövaikutukset eivät ole arvioitavissa. Vaikka ympäristökatastrofin mekanismeja tutkitaan koko ajan kuumeisesti ja suorat vaikutukset ovat melko hyvin selvillä, on todennäköistä, että ihmisen toiminnalla on ympäristöön myös välillisiä vaikutuksia, joiden arviointi on vaikeampaa. Me emme esimerkiksi tiedä, mitkä uhanalaisista lajeistamme ovat potentiaalisia avainlajeja ilmaston lämmetessä. Tästä syystä vastuu ympäristöstä edellyttää varovaisuusperiaatteen noudattamista, mikä puolestaan kääntyy hankalasti oikeudelliseen arviointiin. Kolmanneksi, tulevien sukupolvien osalta ympäristöperusoikeuteen kuuluva osallistumisoikeus jää väistämättä symboliseksi, vaikka demokratian periaatteita venyttäen ajattelisimme vanhempien äänestävän myös lastensa puolesta. Entä näiden lapset ja lapsenlapset? Nyt tehtävät päätökset vaikuttavat satoja vuosia eteenpäin. Me voimme olettaa, että tulevatkin ihmiset arvostavat elinkelpoista palloa, ja meidän tulisi siksi sitoutua uusiutuvaan energiaan ja resurssitehokkuuteen, mutta oikeasti asiat eivät ole näin yksinkertaisia.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä palaisin vielä perustuslain 20 §:n ensimmäiseen momenttiin, joka vastuuttaa meistä jokaista huolehtimaan ympäristöstä. Se on tärkeä momentti, sillä se hitunen, mitä perustuslakimme ylittää muille lajeille oikeuksia tunnustaa, tehdään juuri tässä. Maailma ei nimittäin koostu pelkästään oikeussubjekti ihmisestä ja toisaalta persoonattomasta luonnosta hänen tarpeittensa tyydyttämiseksi. Me jaamme tätä palloa lukuisten muiden, enemmän tai vähemmän tuntevien ja tiedostavien, lajien kanssa, ja päätöksemme vaikuttavat myös niihin. Ja vaikka oikeudellinen vastuu näistä muista lajeista on vielä aukkoinen, eettisesti ja siten myös poliittisesti olemme vastuussa myös sellaisista toimintamme seurauksista, joiden kärsijät eivät ole ihmisiä. Haluan muistuttaa, että tämä vastuu on myös etuoikeus. Jos pelaamme korttimme toisin, tulevilla sukupolvilla ei sitä ehkä ole.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona.

17.29 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Kestopuheenaihe tämänkin kertomuksen käsittelyssä on yleensä ollut tämä lainvalmistelun taso Suomessa. Tältä osin oikeuskanslerilla on suuri vastuu todella huolehtia siitä ja aina paimentaa kulloistakin hallitusta omalta osaltaan huolehtimaan laadukkaasta lainvalmistelusta. Yleensä tavalla tai toisella tähän aihepiiriin liittyvät kysymykset kumpuavat esille myös näistä kertomuksista, varmasti juuri senkin takia, että jos ajatellaan edellisiä vuosia, niin tässähän on kohtuullisen ripeässä ajassa kohtuullisen monimutkaisiakin lainsäädäntöhankkeita viety eteenpäin. Näissäkin asioissa oikeuskanslerilla on ollut merkittävä rooli juuri siinä, että hän muistuttaa todella jokaisesta hallitusta tekemään lainvalmistelutyön mahdollisimman hyvin.

Arvoisa puhemies! Tämä aihepiirihän on noussut tässä juuri ihan viimeisinä viikkoina esille, kun oikeuskansleri ihan perustellusti omissa lausunnoissaan nykyisen hallituksen esityksistä on huomauttanut, että osa vaikutusarvioinneista on ollut puutteellisia, niitä ei ole ollut käytettävissä, ja toisekseen on huomauttanut siitä, että näitä lausuntoaikoja lausunnonantajille — ne ovat olleet minimissään viisi arkipäivää — ei voi pitää soveltavina. Ja tässä asiassa yhdyn kyllä oikeuskanslerin arvioon ja toivon, että nykyinenkin hallitus nämä oikeuskanslerin huomiot ottaa tosissaan.

Mutta, arvoisa oikeuskansleri, tämä todella ei ole nykyisen eikä edellisen eikä sitäkään edellisen hallituksen huoli, että tähän on menty, vaan ehkä yleisempi kehitys, kun maailman meno on sen verran nopeutunut, että nopeammassa tahdissa tehdään yhä enemmän myös monimutkaisempia asioita, joita yritetään sitten lainsäädännöksi täällä viedä. Mitkä

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

ovat tällä hetkellä oikeuskanslerin keskeisimmät huomiot siitä, miten voisimme Suomessa lainvalmistelun tasoa nostaa ja huolehtia siitä, että eri näkökulmat tulevat valmistelun eri vaiheissa hyvin huomioituiksi?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

17.31 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Nostan kolme hyvin eritasoista asiaa tässä puheenvuorossani esille.

Ensimmäinen liittyy siihen, että kun oikeuskansleri äsken esitteli tätä, niin kiinnitin positiivisella mielellä huomiota siihen, että kun on keskusteltu Oikeuskanslerinviraston ja eduskunnan oikeusasiamiehen välisestä työnjaosta, niin se on saanut hyvän, voisiko sanoa, uudenlaisen, selkeämmän työnjaon, ja siitä on sitten jo myönteisiä tuloksia nähtävissä. Pitkään tuolla terveydenhuollon kentällä toimineena minulle oli monta kertaa hieman epäselvää, kumpi näistä valtion korkeista lainvalvontaelimistä on sellainen oikea paikka, jossa tiettyjä asioita tulisi käsitellä. Nytkin tässä lopuksi puutun erääseen esimerkkiin, joka tuossa kertomuksessa on. Mutta on hyvä, että tämä asia, siis tämä työnjako, on mennyt oikeaan ja parempaan suuntaan.

Toinen asia: Se ei myöskään varsinaisesti nouse tästä kertomuksen sisällöstä, vaan se liittyy tämän merkittävän kertomuksen hyödyntämiseen. Olen täällä muutaman kerran edellisen eduskuntakauden aikana eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen käsittelyn yhteydessä todennut omakohtaisesti, millä tavalla esimerkiksi terveydenhuollossa voidaan hyödyntää niitä kannanottoja. Ja nyt kysyisin oikeuskanslerilta, jos on mahdollisuus tässä vastata siihen: mitenkä näette, että oikeuskanslerin kertomuksen hyödyntäminen tuolla hallinnon laajassa kentässä tapahtuu? Tiedän, niin kuin tässäkin on jo mainittu, että lähetetään esimerkiksi asianomaiselle tieto tästä ratkaisusta, sitten tämä julkaisu jo itsessään, julkisuudessa käyty keskustelu — sinne ajoittain nousee näitä yksittäisiä ratkaisuja — mutta kuinka systemaattista on tämän materiaalin jakaminen niin kunta- kuin valtiokenttään ja siellä sitten jollakin tavalla sen seuraaminen, kuinka paljon sitä hyödynnetään? Nimittäin se olisi erittäin merkityksellistä, että niin siellä kentällä tapahtuisi.

Ja viimeisenä asiana sitten ihan tämä yksi konkreettinen asia, joka tuossa kertomuksessa mainitaan. Se on tietysti näin laajassa kokonaisuudessa sinänsä aika vähäpätöinen, mutta se on tämä Helsingin kaupungin laajan kouluterveystarkastuksen laiminlyönti, johon olette kiinnittänyt huomiota. Se kertoo tietysti osaltaan siitä resurssipulasta, missä meidän terveydenhuollossa ollaan jopa vauraalla pääkaupunkiseudulla. Mutta minusta on erittäin hyvä, että olette ottanut siihen kantaa, ja olen tiedotusvälineistä seurannut, että Helsingin kaupungissa yritetään kovasti saada tätä asiaa järjestykseen. Tämä ei tietenkään ole ollenkaan ainoita puutteita tällä hetkellä meidän terveydenhuollossa, mutta halusin tämän nyt erikseen tässä mainita. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Aittakumpu.

17.34 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän oikeuskanslerin kertomuksesta ja tehdystä työstä. Tuosta kertomuksesta piirtyy kuva yhä monimutkaisemmasta yhteiskunnasta ja siitä, miten julkinen vallankäyttö ja lainsäädäntö ja sen valmistelu ovat yhä monitahoisempia ja laillisuusvalvonnan merkitys on yhä suurempi.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvoston oikeuskansleri toimii ylimpänä laillisuusvalvojana. Tässä kertomuksessa vuodelta 22 todetaan, että lainvalmistelun aikana suoritettavan laillisuusvalvonnan tavoitteena on huolehtia kattavasti siitä, että valtioneuvoston päätettäväksi tulevilla säädösehdoituksissa ei olisi huomautettavaa laillisuusvalvonnan näkökulmasta. Olen hiukan pohtinut tätä kertomusta lukiessani oikeuskanslerin ja Oikeuskanslerinviraston tulevaisuutta ja voimavaroja. Edustaja Räsänen tuossa nosti esiin nämä hyvin kiireiset lausuntoajat, joihin oikeuskanslerikin Helsingin Sanomissa yleisellä tasolla otti kantaa. Kyse on esimerkiksi asumistuen muutoksen lausunto-ajasta, joka oli alle kaksi viikkoa, ja sosiaaliturvan indeksijäädytyksiin lausuntoaika taas oli vain viisi arkipäivää. Säädösvalmistelun kuulemisohjeen mukaanhan kirjallisen lausunnon antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Haluaisin kysyä arvoisalta oikeuskanslerilta: miten tällainen kiireellinen lainvalmistelu vaikuttaa oikeuskanslerin, apulaisoikeuskanslerin ja viraston toimintaan sen näkökulmasta?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten vielä edustaja Ojala-Niemelä.

17.36 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Aittakummun puheenvuorosta on hyvä jatkaa. Ottaisin esille myös lainvalmistelun laadun ja nimenomaisesti sen heikkouden tällä hetkellä.

Viime vaalikaudella pandemian oloissa huomasimme, että lait olivat joiltain osin puutteellisia eikä laki vastannut kaikkiin niihin tilanteisiin, mitä oli käsillä, ja sen vuoksi jouduttiin hyvin kiireellisessä aikataulussa säätämään uusia lakeja. Se oli pandemian oloissa tehtävä, mutta se kiire ikään kuin pikkuisen jäi päälle värittämään koko loppuvaalikautta. No nyt sitten ollaan ihan jo normaalioloissa, ja nyt ei pitäisi olla mitään kiirettä, miksi näitä pitää kiirehtiä.

Minua myös henkilökohtaisesti ihmetyttävät nämä lyhyet lausuntoajat. Tosiaan valtioneuvoston pysyvän ohjeen mukaan lausuntoaika on tuo kuusi viikkoa, mutta nyt useita hallituksen esityksiä on laitettu lausunnoille paljon tätä lyhyemmillä lausuntoajoilla — lyhimmillään vain viisi arkipäivää sisältävällä lausuntoajalla. Nämä ovat kyllä kestävämpiä myös osallisuuden näkökulmasta, niin että ehdittäisiin näihin lausuntoihin huolella valmistautua. Kyllä se vain niin on, että mitä enempi niihin lausuntoaikoihin varataan aikaa ja mitä huolellisempia ja enempi niitä lausuntoja saadaan, sitä parempaa lainvalmistelun taso täällä talossa sitten on. On hyvä, että kansleri on tähän kiinnittänyt huomiota, ja kiitän muutenkin tästä kertomuksesta. Se tulee meille perustuslakivaliokuntaan nyt sitten käsiteltäväksi, ja varmaan niin siellä huolella tehdään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Elomaa.

17.38 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Kiitos oikeuskanslerille esityksestä. Tämä, mitä nyt tulen sanomaan — varmaan oikeuskanslerikin näitä asioita käsittelee — on varmaan enemmän ulkoministeriön asioita, mutta koska asia on niin tärkeä, niin haluan sen sanoa.

Luin kirjan lääkäri Mukwegesta, kongolaisesta lääkäristä, nyt viikonloppuna, kun olin yhdessä paneelissa, ja siellä toivottiin, että se luetaan. Hän voitti Nobelin rauhanpalkinnon 2018, ja nyt on häneltä ilmestynyt kirja suomeksi — se on suomennettu — ja sen nimi on Naisten voima. Hän on ollut lääkärinä vuosikaudet Afrikassa, Kongossa, ja on nyt täälläkin

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

hetkellä, ja häntä turvataan siellä lääkäriasemalla rauhanturvaajien ja vartijoiden kautta, koska se on vaarallinen paikka. Hänen henkeään on uhattu, ja perhettä kanssa. Se on hyvin vaikuttava kirja siitä, mitä naiset kokevat Afrikassa ja koko maailmassa — on raiskauksia, lapsia käytetään hyväksi.

Tässä yhteydessä kehitysapurahojen päätyemisessä oikeaan osoitteeseen on valtavasti työtä, koska näin ei käy. Edustaja Juvonen otti esille tämän korruption, mitä Afrikassakin on, ja monessa muussakin maassa kuin Afrikan maissa, ja siihen, että nämä kehitysapurahat menisivät perille juuri sinne naisten koulutukseen, lasten koulutukseen, niihin lääkäreiden pitämiin sairaaloihin — eikä niin, että nämä johtomiehet siellä maissa vievät melkein koko summan — täytyy entistä enemmän kiinnittää huomiota ja tehdä tietysti yhteistyötä. Ulkoministeriö varmaan sitä valvoo, mutta ainakin lääkäri Mukwegen mukaan tässä on valtavasti töitä, ja tilanne siellä on edelleenkin hyvin valitettava. Kaikki rahat eivät mene niin kuin me luullaan täällä. Toivotaan tosiaan, että sitä saavat ne ihmiset, jotka sitä tarvitsevat, ja ne, jotka uhraavat koko elämänsä auttaakseen näitä köyhiä ihmisiä siellä — että sekin raha, mitä Suomesta nyt sinne lähetetään, menisi oikeaan paikkaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Juvonen.

17.40 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Jatkan vielä hieman näistä kehitysyhteistyörahojen väärinkäytöksistä. Todellakin, kun ne ovat ymmärtääkseni ulkoministeriön alaisia ja siellä on sitten havaittu näitä väärinkäytöksiä, niin niistä on tehty myös takaisinperintäpäätöksiä, eli odotetaan, että väärin käytettyjä rahoja maksetaan takaisin. Olen löytänyt sieltä ministeriön sivuilta erilaisia liitteitä, joissa näistä asioista on mainittu, mutta tiedustelin teiltä, hyvä oikeuskansleri: Millä tavalla sitä valvotaan, että niitä varoja tavaltaan saadaan sitten takaisin? Jos on pyyntö Suomesta lähetetty, että väärin käytettyjä kehitysyhteistyörahoja tulee palauttaa, niin palautuvatko ne koskaan, ja kuka valvoo sitä, että ne rahat tulevat takaisin, ja minkälaisista summista puhutaan? Koska kyllähän se usko ja toiveta meillä on, että kun rahoitusta annetaan, niin se menee juurikin niihin kohteisiin, esimerkiksi sosiaaliturvaan, terveydenhuoltoon, erilaisiin hankkeisiin, joita kehitysmaissa tehdään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, nyt ei ole enempää puheenvuoroa, joten oikeuskansleri voi käyttää puheenvuoron. — Olkaa hyvä.

17.42 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti: Arvoisa puhemies! Täällä tuli erittäin paljon ja hyviä, perusteellisia kysymyksiä. En tässä lyhyessä parlamentaarisessa debatissa pysty kovin syvällisesti vastaamaan, mutta joitakin huomioita nostan.

Ensiksi edustaja Koposen puheenvuoroon julkisista tiloista. Tässä koulujen sisäilman terveysturvallisuutta koskevassa omassa aloitteessa tehtiin itse asiassa aika paljon töitä. Se johti myöskin pysyvien ohjeiden, sekä Työterveyslaitoksen että THL:n ohjeistuksen, parantamiseen, eli se oli suhteellisen vaikuttavaa. Me olemme aikaisemmin käsitelleet näitä muita. Muun muassa Oulun poliisilaitoksen asia on käsitelty meillä ja on joudutettu sen valmistumista, niin että siinä päästään eteenpäin.

Edustaja Seppänen nosti esille kysymyksen näistä jännitteistä, mitä tulee oikeudellisesti yhä tietoisempien — hyvä näin — oppilaitten ja opettajien osalta. Tilannehan on niin, että lainsäädännön pitäisi sillä lailla olla selkeää ja ymmärrettävää, että esimerkiksi opetusalan

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

tai hoiva-alan tai minkä tahansa alan ammattilaisen tehdessään työtään ei tarvitse huolehtia omasta oikeusturvastaan vaan on selkeät pelisäännöt, mitä on. Tältä osalta on jo esimerkiksi kiusaamisen osalta viime vaalikaudella opetustoimen lainsäädäntöä kehitelty, mutta on syytä tarkastella esimerkiksi juuri kännykkä-, energiajuoma- ja näitä asioita, että perustat ovat selkeät, minkä jälkeen sitten semmoisella normaalilla järkevällä toiminnalla voidaan mennä eteenpäin.

Mitä tulee koronaopit-asiaan, niin tämän vuoden puolella, mitä oikeuskansleriin tulee, me ollaan annettu muutamia kokoavia ratkaisuja kauden kokoelmista. Se on tietysti tämmöistä ylimmän laillisuusvalvojan arviointia, mutta siellä on kyllä aika merkittäviä havainnoja. Olin kuultavana riippumattomana asiantuntijana myöskin hallitusohjelmaneuvoituissa, joissa hallitusohjelmaan kirjattiin tämmöinen kokoava arviointi. Sitä ei käsitteäkseen vielä ole asetettu.

Tuomioistuinten ripeä käsittely, että asiat eivät pääsisi vanhenemaan — tämä on luottamuksen ja myöskin meidän kanteluasiakkaittemme kannalta erittäin tärkeä asia. Kyse ei ole vain syytetyistä vaan myöskin uhreista, asianomistajista. Tähän täytyy kiinnittää laajasti huomiota. Yksi kysymys on oikeuslaitoksen resurssit mutta myöskin tavallaan tapa toimia siellä tuomioistuimissa. Tämä on todellakin ollut meillä semmoinen tosiasiallisesti muodostunut painopistealue.

Kehitysyhteistyöstä sanoisin sen verran, että takaisinperintöjen toteutumisen valvonta ei ole ensisijaisesti meillä. Se valvontarakenne menee niin, että ulkoministeriössä on sisäinen valvonta ja tarkastus, joiden pitäisi tehdä se, ja sitten Valtiontalouden tarkastusviraston pitäisi tähän puuttua siltä osin. Täydellistähän se ei tule olemaan, mutta ne ovat nyt... Eilenkin olen antanut ratkaisun, joka ei tosin koske ulkoministeriötä vaan valtioneuvoston kansliaa ja jossa painotetaan sitä, että myöskin tämmöisen riittävän ja toimivan valvonnan järjestäminen on tärkeä osa julkisen toiminnan järjestämistä.

Lopuksi lainvalmistelun laadusta toteaisin sen verran, että lainvalmistelun laatu tarvitsee riittävän selkeän poliittisen toimeksiannon ja jonkin verran aikaa ja osaavat tekijät, mutta se tarvitsee myöskin tukivälineitä, ja myöskin tässä meillä on semmoinen kehittämisen paikka. Tämä on vähän jopa hämmäntävää, kuinka esimerkiksi käyttää yliopistolla tekoälypohjaisia välineitä iltaiseen aikaan ja kuinka manuaalista tämä meidän lainvalmistelumme on. Myöskin tässä olisi tämmöistä teknistä parantamisen mahdollisuutta.

Ja kyllähän nämä kiireiset aikataulut vaikuttavat meidän omaan työhömmä. Meitä on tällä hetkellä 36 henkilötövuoden verran, ja me käsitellään — tuossa laskeskelin tarkemmin — yli 5 000 laillisuusvalvonta-asiaa vuodessa. Siitä voi jokainen laskea sen, kuinka monta niitä päivittäin tulee kohdalle. Mitä monimutkaisempi asia ja mitä suurempi kiire, niin totta kai se on välillä ahdistavaa. Eräs meidän esittelijämme sanoikin — ja tähän päätän puheenvuoroni — että meillä on nykyisin, kun on tehokas seulonta ja karsinta ja työnjako oikeusasiamiehen kanssa toimii, vain vaikeita tai erittäin vaikeita asioita.

Arvoisa puhemies! Olen vastannut kysymyksiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitoksia oikeuskanslerille hyvistä esittelyistä ja vastauksista.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 13.12.2023.

4. Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2022

Kertomus K 3/2023 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 1/2023 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 1/2023 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelu, ja valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.47 **Jouni Ovaska kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Liikenne- ja viestintävaliokunta on saanut valmiiksi mietintönsä Yleisradion hallintoneuvoston kertomuksesta. Valiokunta katsoo mietinnössään, että kertomus antaa tiiviissä muodossa kattavan kuvan hallintoneuvoston ja Yleisradion toiminnasta kertomuskaudella.

Valiokunta painottaa Yleisradion julkisen palvelun tehtävän merkitystä ja toteaa, että Yleisradion rooli luotettavan ja ajantasaisen tiedon tuottajana ja välittäjänä korostuu entistään nykyisessä turvallisuusympäristössä.

Valiokunta katsoo lisäksi mietinnössään, että Yleisradion oikeuksia ja palveluita koskevilla ostoilla on olennainen merkitys koko kotimaisen luovan alan elinvoimaisuuden ja kotimaisen kulttuurin ylläpitämisen kannalta.

Valiokunta pitää myös hyvänä, että Yleisradio on uudistanut varautumissuunnitelmiaan, joilla pyritään varmistamaan luotettava tiedonvälitys kaikissa olosuhteissa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan luottamus Yleisradion toimintaan on kansainvälisestikin arvioituna korkealla tasolla.

Valiokunta pitää hyvänä, että Yleisradio näyttää kyselytutkimusten perusteella onnistuneen lakisääteisissä tehtävissään yleisesti ottaen hyvin.

Valiokunta painottaa mietinnössään, että Yleisradion toimintaa on jatkossa tarpeen kehittää edelleen, ottaa myös kriittinen palaute sen toiminnassa huomioon ja arvioida muun muassa, miten erilaisten näkemysten esille tuominen ja toiminnan objektiivisuus ja riippumattomuus voitaisiin jatkossa varmistaa entistä paremmin.

Lisäksi on tarpeen arvioida, miten vaikeasti tavoitettavia ryhmiä voidaan jatkossa saavuttaa nykyistä kattavammin.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että mediankäytön muutosten ja teknologiakehityksen myötä Yleisradion sisältöjen tavoitettavuus edellyttää välttämättä kehityksen ennakoimista ja uudenlaisten digitaalisten palvelujen kehittämistä. Valiokunta pitää mietinnössään tärkeänä, että myös dvb-T2-teknologiaan siirtyminen hoidetaan hallitusti ja siten, että kansalaisia ei jää merkittävässä määrin teräväpiirtolähetysten ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan näkemyksen mukaan Yleisradion toiminnassa ja kehittämistyössä keskeistä on journalistisen vapauden ja riippumattomuuden turvaaminen.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Yleisradiossa etsitään laajasti erilaisia keinoja tehostaa sen toimintaa. Valiokunta pitää mietinnössään tärkeänä, että Yleisradion rahoituksen riittävyys sen lakisääteisten tehtävien edellyttämällä tavalla pystytään turvaamaan myös jatkossa. Valiokunta painottaa mietinnössään tällä vaalikaudella Yleisradion tehtäviä ja rahoitusta pohtivan parlamentaarisen työryhmän merkitystä Yleisradion toiminnan kehittämisessä.

Valiokunta pitää Yleisradion aluetoimitusten alueellista kattavuutta ja aluetoiminnan jatkuvuutta erittäin tärkeänä eri alueiden elinvoimaisuuden ja alueellisen kulttuurin säilymisen kannalta. Valiokunta painottaa lisäksi mietinnössään pohjoismaisia alustoja ja sisältojä koskevan yhteistyön tehostamisen tärkeyttä.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan mietintö on yksimielinen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Furuholm.

17.50 Timo Furuholm vas: Arvoisa rouva puhemies! Meillä on nyt ainoassa käsittelyssä Yleisradion hallintoneuvoston vuoden 2022 vuosikertomus, jota olemme käsitelleet perusteellisesti valiokunnassa viime viikkoina. Seuraavassa puheenvuorossa muutamia huomioita.

Arvoisa puhemies! Yle nauttii suurta suosiota ihmisten keskuudessa. Viime vuonna 92 prosenttia suomalaisista arvioi, että se on onnistunut tehtävässään joko erittäin hyvin, hyvin tai melko hyvin — osuus on hieman kasvanut. Ylen uutistoimintaan luottaa 85 prosenttia suomalaisista. Suuntaa on helppo pitää oikeana, kun ajattelemme ajantasaisen, laadukkaan ja luotettavan tiedon tärkeyttä maailmassa tällä hetkellä. Ei ole liioiteltua sanoa, että Yle on monelle suorastaan rakas tiedonvälityksen, sivistyksen ja kulttuurin lähde vuodesta toiseen, Utsjoelta Hankoon, Vaasasta Hattuvaaraan, kotimaisilla ja vierailta kielillä, radioaalloilla, televisiossa, internetissä, festivaaleilla ja konserttisaleissa. Yle on myös merkittävä työllistäjä luovien alojen ammattilaisille niin parrasvaloissa kuin niiden takana, toimittajille, kuvaajille, käsikirjoittajille, tekniikoille, säveltäjille, näyttelijöille, ja niin edelleen.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että Yleisradio pysyy mukana maailman ja median muutoksessa, siksi pidän hyvänä strategista linjausta panostaa digitaalisiin palveluihin kuten suosittuun Yle Areenaan. Niin ikään edelleen jatkuva sosiaalisen median linjausten kehittäminen on erittäin paikallaan nuorten ja nuorten aikuisten tavoittamisen kannalta. Myös alueellisuuteen panostaminen on tärkeää ihmisten tavoittamisessa. Ylen tulee elää ajassa ja olla siellä, missä ihmisetkin ovat, näin julkinen palvelu toteutuu luonnollisesti parhaiten.

Arvoisa puhemies! Ylen tehtävänä on muun muassa tukea demokratiaa, sananvapautta, sivistystä, kansallista ja alueellista kulttuuria sekä huomioida myös erityisryhmien ja vähemmistöjen tarpeet. Ei mikään ihan pieni ja mitätön tehtävä, ja sen toteuttamiseen tarvitaan riittävä rahoitus. Näiden tehtävien toteuttamisessa korostuu yksi näkökulma: riippumattomuus. Yleisradion riippumattomuus on ikuisuusaihe, josta on jälleen käyty vilkasta keskustelua viime aikoina. Se merkitsee minulle ennen kaikkea sitä, että poliitikot tai muut yhteiskunnassa valtaa käyttävät eivät päästä esimerkiksi journalistisista sisällöistä, niistä päättävät lopulta vastaavat toimittajat journalistisilla periaatteilla. Vain riippumattomuuden kautta varmistetaan, että erilaiset yhteiskunnalliset mielipiteet tai maailmankuvat tulevat monipuolisesti esiin julkisuudessa.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Riippumattomuus kulkee usein keskusteluissa yhdessä tasapuolisuuden vaatimuksen kanssa, joka kuitenkin ymmärretään usein puutteellisesti. Tasapuolisuus ei tarkoita sitä, että julkinen media on avoin someseinä, johon kuka tahansa voi kirjoittaa mitä tahansa. Tasapuolisuus ei tarkoita sitä, että median pitäisi kohdella poliitikkoa juuri siten kuin hän itse toivoo, vailla kritiikkiä. Tasapuolisuus ei tarkoita myöskään, että jokaista näkemystä tulisi pitää julkisuudessa yhtä painavana totuuspohjasta ja mielipiteen laajuudesta välittämättä. Riippumattomuus ja tasapuolisuus merkitsevät sitä, että media heijastaa monipuolisesti ja luotettavalla tavalla yhteiskunnassa vallitsevia näkemyksiä ja arvoja. Monipuolisuus syntyy erilaisten relevanttien näkökulmien tarjoamisesta, luotettavuus journalistisista periaatteista — ei se ole lopulta sen monimutkaisempaa. Vaikka ymmärrän toki, että harmittaa, jos maailma ja muut ihmiset eivät aina vastaa omia mielipiteitä ja odotuksia. Se moniarvoiseen ja vapaaseen demokratiaan liittyvä tuska on meidän kaikkien tässä salissa vain kes-tettävä.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan vielä lopuksi osaltani kiittää Ylen hallintoneuvostoa kattavasta mutta tiiviistä vuosikertomuksesta, joka antaa hyvän kuvan sekä Yleisradion toiminnasta että mediamarkkinoista yleensä viime vuonna. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Garedeu.

17.55 Kaisa Garedeu ps: Arvoisa puhemies! Yleisradion toiminnassa tärkeintä olisi to-tuudellisen ja ajantasaisen tiedon välittäminen puolueettomasti — uutisia ilman agendoja. Yleisradio on julkinen palvelu, jolla on lakisäätöiset tehtävät. Sen toimintaan käytetään vuosittain noin 500 miljoonaa euroa veronmaksajien rahoja. Huh huh, mikä summa! Siksi on äärimmäisen tärkeää, että Ylen toimintaa, sisältöjä ja kustannuksia arvioidaan sekä eduskunnassa että avoimen yhteiskunnallisen keskustelun kautta.

Liikenne- ja viestintävaliokunta luettelee Ylen kertomuksesta tekemässään mietinnössä aivan oikeita huomioita siitä, miten Yleisradion toimintaa on tarpeen kehittää. Valiokun-nan mukaan Ylen pitäisi ottaa kriittinen palaute huomioon. Lisäksi sen pitäisi arvioida, mi-ten erilaisten näkemysten esille tuominen, toiminnan objektiivisuus sekä riippumattomuus voitaisiin jatkossa varmistaa entistä paremmin.

Yle on osa yhteiskuntamme huoltovarmuutta. Sen tulee olla uutisten, ajankohtaisohjel-mien ja yhteiskunnallisten viestien välittäjä. Myös suomalaisen tuotannon tukijana ja levit-täjänä se voi tuottaa kansallemme lisäarvoa, mutta viihteellistä, ulkomailla tuotettua sisäl-töä lähettävät myös lukemattomat kaupalliset toimijat. Yle voisi keskittyä enemmän yh-teiskunnallisesti tärkeisiin sisältöihin turhanpäiväisen viihteen sijaan.

Yle-laissa lukee yhtiön tehtävistä muun muassa, että Yleisradion tulee painottaa lapsille ja nuorille suunnattuja ohjelmistoja. Ylen tuottamia sisältöjä käytetäänkin kouluissa. Lap-sille on oma Lasten Areena, ja nuorille suunnattua ohjelmasisältöä kehitetään jatkuvasti. Pidän erityisen tärkeänä, että lapsiin ja nuoriin kohdistuva toiminta on vastuullista, sellais-ta, joka tukee nuorten tervettä kasvua tasapainoisiksi ja ajatteleviksi aikuisiksi, sellaista, jossa kunnioitetaan biologisia tosiasioita ja jossa aikuisia koskevia teemoja, joita lapset ei-vät pysty käsittelemään, ei tuoda liian varhain lasten maailmaan ja elämään. Lapsille tulee turvata kasvurauha.

Nykyään puhutaan paljon ruutuajasta, siitä, kuinka paljon lapset katsovat ohjelmia ja pe-laavat, ja siitä, miten haitallista se voi olla lapsen fyysiselle ja psyykkiselle hyvinvoinnille ja aiheuttaa käytöshäiriöitä ja muita ongelmia. Tästä kehityksestä olen itsekin hyvin huo-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

lissani. Suuri merkitys on myös sillä, mitä lapsi tv:stä näkee ja kuulee. Monissa perheissä tv on totuttu pitämään päällä taustalla, vaikka kukaan, tai ainakaan lapsi, ei aktiivisesti katsoisi sitä. Lapset altistuvat näin aikuisten ohjelmille oleskellessaan samassa huoneessa.

Vielä huolestuttavampaa on, että Duodecimin mukaan erityisesti lastenohjelmiin liittyvät pelot ovat lisääntyneet. Suomalaisen tutkimuksen mukaan lastenohjelmatarjonnan kasvaessa ja kansainvälistyessä monet niistä ovat muuttuneet väkivaltaisemmiksi. Tästä on seurannut lapsille painajaisia. Kyse ei ole ainoastaan väkivallan arkipäiväistymisestä, vaan tv-ohjelmien kautta lapsille ja nuorille on myös saatu aikaan ilmastoahdistusta ja syötetty ajatuksia siitä, että juuri me suomalaiset voisimme pelastaa koko maapallon ilmaston lämpenemiseltä.

Ylellä on valtion mediana erityisen painava vastuu siitä, mitä sen tarjoamissa lapsille ja nuorille suunnatuissa ohjelmissa näytetään ja puhutaan. Ylen tuottaman sisällön tulee lisätä hyvinvointia eikä huonontaa sitä.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että Yleisradion toimintaa ollaan valmiita tarkastelemaan, kehittämään ja tehostamaan. Hallitusohjelman mukaisesti parlamentaarinen työryhmä tulee arvioimaan muun muassa Yleisradion rahoitusta, Yle-lain muutostarpeita sekä sen tehtäviä. Ylen olisi pysyttävä kansalaisten silmissä luotettuna tiedonvälittäjänä, joka pitäisi tietoisina uutisista ja tuo ajankohtaisohjelmissaan selkeästi julki erilaisia näkemyksiä debatoitavista aiheista. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman.

18.00 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Ylen toiminta verkossa, radiossa ja televisiossa rahoitetaan Yle-verolla. Ylen liikevaihto vuonna 2022 oli noin 512 miljoonaa euroa. Kasvua edelliseen vuoteen oli 2,4 prosenttia. Yle-veron määrä vuodessa on 2,5 prosenttia ansio- ja pääomatulojen yhteismäärän 14 000 euroa ylittävästä osasta ja enintään 163 euroa. Veroa peritään täysi-ikäisiltä, ja se on henkilökohtainen. Kaikkein vähävaraisimmat on vapautettu maksusta kokonaan. Myös liiketoimintaa harjoittavat yritykset ja yhteisöt maksavat Yle-veroa verotettavan tulon mukaan. On tärkeää, että rahoitusta tarkastellaan ja arvioidaan suhteessa toimintaan ja sen kehittämiseen sekä tehostamiseen. Määrärahalla rahoitetaan Ylen sisällöt sekä televisiossa, radiossa että verkossa.

Vuonna 2022 Yle käytti kaikista varoista 81 prosenttia sisältöjen ja palvelujen tekemiseen suomalaisille. Jokaisen valtionyhtiön perusarvona on oltava yhteiskuntavastuu. Yle toteuttaa yhteiskunnallista tehtävää, josta jokainen suomalainen maksaa. Tämän vuoksi pidän äärimmäisen tärkeänä omistajaohjauksen näkökulmasta sitä, että toiminta on laadukasta, vaikuttavaa ja luotettavaa.

Haluan erityisesti nostaa esille ja keskusteluun median hyvät journalistiset tavat ja julkisen palvelutehtävän onnistumisen. Medialla on merkittävä vaikutus Suomi-kuvaan maailmalla. Media pystyy luomaan uutisoinnillaan positiivista imagoa tai sitten negatiivisuudellaan vaikuttamaan jopa teollisuuteen ja vientiin. Ylellä on suuri vastuu puolueettoman paikallistason tiedon välittämisessä Suomessa. Jos Ylellä ei ole riittävää paikallistason verkostoa ja toimittajakuntaa, tiedotus jää yksinomaan kaupallisille ja poliittisten puolueiden omistuksessa oleville tiedotusvälineille. Paikallisradio ja aluetelevision lähetykset tulee turvata verovaroin toimivassa Ylessä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

18.03 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Yleisradio on keskeisen tärkeä toimija Suomessa moneltakin kannalta. Se on kulttuurille, sivistykselle, keskeinen instituutio, se on myös meidän tiedon huoltovarmuuden, yhteiskunnallisen koheesion ja luottamuksen kannalta erittäin tärkeä instituutio. Tämä suomenkielinen mediakenttähän ei ole nollasummapeli, eli se, että meillä on vahva yleisradioyhtiö, itse asiassa todennäköisesti avittaa myös siinä, että moni kaupallinen media ikään kuin hyötyy sitä ekosysteemistä, jonka osa Yle on. Toki samaan aikaan on arvioitava jatkuvasti, kuten kaikkia asioita tässä yhteiskunnassa on arvioitava kriittisesti, että se roolitus ja kaikki tukevat näitä maaleja, mitä tässä mainitsin. Tuossa valiokunta toteaaakin, että kyselyiden perusteella näyttää, että Yleisradio on toteuttanut lakisääteisiä tehtäviään hyvin.

Yleen luotetaan Suomessa erittäin paljon. Itse tässä mietinnössähän valiokunta toteaa siitä yhdessä kohtaa tähän toiminnan kehittämiseen liittyen. Siitä tekstistä voi vähän saada sellaisen kuvan, että olisi syytä erityisesti kyseenalaistaa objektiivisuutta, tätä riippumattomuutta. Itse en mitään tällaista näe. Nähdäkseni Yleisradio on riippumaton ja objektiivinen, todella arvostettu mediakentän toimija, ja se näkyy myös kyselyn tiedoissa, kun suomalaisilta tätä kysytään, ja niin sen tietysti pitää ollakin. Millekään poliittiselle ohjaukselle tai painostukselle Ylessä ei missään tapauksessa pidä antaa tilaa, ja meidän täytyy täällä osaltamme huolehtia siitä, että se tapa, jolla me esimerkiksi Ylen rahoituksesta keskustellaan ja päätetään, ei vaaranna tätä integriteettiä, joka on aivan keskeinen osa sille, että meillä on sellainen arvokas Yleisradio kuin meillä on.

Pidän erittäin hyvänä, että tässä mietinnössä todetaan myös, mitä Yle voisi tehdä tämän journalistisen työrauhan edesauttamiseksi tai varmistamiseksi. On erittäin keskeinen osa, että meillä vapaassa yhteiskunnassa, avoimessa demokratiassa, journalistit pystyvät tekemään riippumattomasti, turvallisesti työtään. Aina se ei ole meille päättäjille mieleen, ja niin se kuuluukin olla.

Noin muuten näihin edellisiin puheenvuoroihin tartun ehkä sen verran, että edustaja Garenew mainitsi ilmastoahdistuksen, ja jos oikein ymmärsin, ikään kun viittasitte, että Yle ruokkisi ilmastoahdistusta. Tosiasiat ovat tosi ikäviä. Ilmasto lämpenee todella vaarallisesti, ja olisi hyvin erikoista, että tätä ei tuotaisi ilmi tai ei tuotaisi ilmi sitä, mikä on suomalaisten vaikka päästöt per capita, mistä ne päästöt syntyvät, mitä täällä voidaan tehdä, mitä seurauksia ilmastolle meidän omalla politiikalla on. Olisi erikoista, jos meillä oikeastaan kaikki mediat eivät näitä käsittelevät. Tottahan toki ne näitä asioita käsittelevät. Itse ilmastoahdistusta varmasti aiheuttaa se tilanne, jonka edessä me ollaan. Joskus tieto lisää tuskaa, mutta siihen paras keino on sitten tehdä niitä toimia, että on parempia uutisia välitettäväksi. Se on yksi vastuu, mikä meillä on.

Olennaista on, että meillä on vahva Yleisradio, joka on riippumaton ja objektiivinen ja tekee sitä työtä, johon laki sen määrittää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Keski-sarja.

18.06 Teemu Keskisarja ps: Arvoisa puhemies! Olen puhunut ja kirjoittanut Ylestä jo ylettömästi. Tässä vain tiivistelmä, kärjistelmä:

Yhteiskunta parka repii rahapulassa melkein letkut irti terveydenhuollon elintoiminnoista. Totisesti julkisrahoitteisesta mediasta saa nyt säästää. Yle-verotus ei vetele ylikansalli-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

sen viihteen ostoksiin ja epäreiluun kilpailuun kaupallisten kanavien muutenkin ahtaalla tontilla.

Yle mittauttaa nettikyselyissä puuhilleen yleisön eli pakkoasiakkaiden luottamuksen. Selvä, kehotan luottavaisia vastedes äänestämään Ylen luottamuksen puolesta ikiomalla lompakolla tai vaikkapa puoluetuella. Jos himoitset penkkiurheilun ilmaistarjontaa taikka aatteisiin sitoutunutta journalismia, englanninkielisiä rikossarjoja tai päiväkirjoja naiskehon keskiöstä, niin siitä vaan, ole minun vieraani. Kaikin mokomin osta omilla rahoillasi, mitä lystää, mutta älä kinua epäluottavaiselta naapuriltasi yhteistä piikkiä auki.

Ylen sisällöt eivät ole henkisen huoltovarmuuden tae eivätkä hintansa väärsti. Moni veron pulittaja varmaan keksii vuosittaisille satasilleen henkisempääkin huoltokäyttöä, kuten käteenkäypä, kovakantinen, kansalliskielinen paperikirja. Ja yhtään hyökkäilemättä, yhtään ilkkumatta, minun mielestäni A-alkuisille asiaohjelmille kelpo vaihtoehto on kylmä, helmeilevä A-tuoppi. [Aki Lindén: Niitä voi yhtä aikaakin nauttia! — Hanna Huttunen: Niin voi, eivät ne ole toisiaan pois sulkevia!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Seppänen.

18.08 **Sara Seppänen ps:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 22. Me vierailimme eilen sivistysvaliokunnan kanssa Pöllölaaksossa MTV3:n vieraina, ja tässäkin yhteydessä ja keskusteluissa nousi esille media-alan epätasa-arvoisuus.

Yle-veroa maksetaan vuosittain 572 miljoonaa euroa, ja Yle tuottaa ohjelmistoa, joka kilpailee myöskin kaupallisten kanavien ohjelmatuotantojen kanssa. On aivan täysin selvää, ettei tällainen tilanne voi jatkua enää pitkään.

Tässä valiokunnan mietinnössä on painotettu, että Yleisradion toimintaa on tarpeen jatkossakin kehittää edelleen ja ottaa nimenomaan kriittinen palaute sen toiminnassa huomioon ja arvioida muun muassa sitä, miten erilaisten näkemysten esille tuominen ja toiminnan objektiivisuus ja riippumattomuus voitaisiin jatkossa varmistaa entistä paremmin. Tämä oli erittäin tervetullut huomio tässä mietinnössä. Valiokunta painottaa myös, että tällä vaalikaudella muun muassa Yleisradion tehtäviä ja rahoitusta pohtivan parlamentaarisen työryhmän merkitystä Yleisradion toiminnan kehittämisessä on syytä painottaa. Yleisradion toiminnan läpinäkyvyyttä on kehitettävä voimakkaasti, ja lisäksi näihin kustannuksiin on saatava tolkkua. Niitä on leikattava rajusti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Wallinheimo.

18.10 **Sinuhe Wallinheimo kok:** Arvoisa puhemies! Näin uutena Ylen hallintoneuvoston puheenjohtajana on ihan mielenkiintoista olla kuulemassa tätä keskustelua, ja kaikinensa mielestäni valiokunnan puheenjohtaja Ovaska piti hyvän puheenvuoron tästä mietinnöstä.

Ylehan on Suomessa erittäin luotettava. Tutkimuksen mukaan, oliko näin, lähes 90 prosenttia suomalaisista pitää Yleä luotettavana, ja yleensäkin Ylen sisällöt kiinnostavat laajasti, ja suomalaiset kaikinensa luottavat Yleen. Muistaakseni 92 prosenttia suomalaisista pitää Yleä onnistuneena tehtävässään joko erittäin hyvin tai melko hyvin. Nämä ovat todella hyviä lukuja, ja niistä tietenkin koetamme pitää jatkossakin huolen.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Täällä puhuttiin, että Ylen pitäisi olla kaikille kaikkea. Yle Areena on onnistunut tehtävässään aika hyvin. Toki siellä on tiettyjä katvealueita tällä hetkellä, kuten 20—30-vuotiaat miehet, joita ei nyt ole viime aikoina tavoitettu, ja sen eteen varmasti lain puitteissa Yle tekee jatkossa töitä.

Myöskin kaupallista yhteistyötä on lisätty. Qatarin MM-kisat taisivat olla siitä hyvä esimerkki. Yle teki yhteistyötä silloin kaupallisen median kanssa, ja oletan, että tätä yhteistyötä jatketaan, varsinkin nyt kun täälläkin puheenvuoroissa puhuttiin siitä, että vaikka mainostelevisio tällä hetkellä on hyvinkin kiperässä tilanteessa, niin varmasti näitä yhteistyökuvioita jatkossakin tulee.

Puhetta oli myös täällä Yle-laista, joka tuli voimaan tosiaan elokuussa 22. On selvää, että tässä on erilaisia näkemyksiä, vaikka Medialiiton näkemykset tai Ylen näkemykset siitä, kuinka tämä tekstimuotoisen sisällön toiminta nyt on sitten onnistunut. Varmasti tässä on tarkennettavaa, ja toivon, että parlamentaarinen työryhmä myös ottaa tähän sitten kiinni, että voisiko sitä 7 §:ää nyt jatkossa tarkistaa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, ehkä tästä ennakkoarvioinnista: Siellähän hallintoneuvosto voi tehdä ennakkoarviointia erilaisista tapauksista, joko ottaa itse arviointiin jotain tai sitten joku muu taho, vaikkapa kaupallinen radio teki viime kerralla ennakkoarvioinnin siitä, miten Ylen äänisisällöt sitten suhtautuvat yleensä tähän pelikenttään, ja näitä varmasti jatkossakin tulemme tekemään. Kyllä me hyvin vakavasti katsotaan läpi sitten, miten jatkossakin tämä Yle-laki toimii.

Loppuun oikeastaan, että parlamentariselle työryhmälle jää kyllä valtava työ siinä sitten, kun katsotaan mahdollisia Ylen tehtäviä ja sitten mahdollista potentiaalista säästöä. Että onnea vaan kaikille jäsenille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Huttunen.

18.13 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Olen julistautunut aluepoliitikoksi, ja minulle alueitten välinen tasa-arvo on erittäin tärkeää. Kuuntelin tässä erittäin lämmöllä valiokunnan mietinnön esittelyä, jossa puhuttiin, että valiokunta pitää Yleisradion aluetoimitusten alueellista kattavuutta ja aluetoiminnan jatkuvuutta erittäin tärkeänä eri alueiden elinvoimaisuuden ja alueiden kulttuurin säilymisen kannalta. Tämä on aivan täysin totta, ja sen lisäksi näiden paikallisten uutisten merkitystä pitäisi korostaa myös siinä mielessä, että Yle on erittäin hyvä kanava nostaa niitä paikallisia asioita myös valtakunnalliseen mediaan ja valtakunnalliseen tiedotukseen. Aika monesti on esimerkkejä, esimerkiksi tästä lentoliikenteestä: vaikka Yle MOTista ollaan montaa eri mieltä, niin kun nämä maakuntakenttien haasteet ja ongelmat tulivat kansan tietoisuuteen, niin siitä oli myös apua — nyt sitten ehkä saatiin sitä lentoliikennettä eteenpäin. Ja ihan hyvin voisi olla juttua vaikka paikallisista hoitokodeista tai sote-alueesta, että miten missäkin alueella menee, ja tätä kautta käyttää sitä viestintäkanavana.

Tiedän myös sen, että varsin monet ikäihmiset seuraavat uutisointia nimenomaan Ylestä, ja heille ovat tosi tärkeitä kaikki nämä välineet, mitä Ylellä on käytössä. Eli he totta kai seuraavat radiouutisia, radiolähetyksiä, paikallisia tv-uutisia, myös nettiä. Eli pidän myös tärkeänä, että kaikki nämä eri välineet pidetään työkalupakissa myös jatkossa.

Jos jotakin viestiä toivoisin eteenpäin vietäväksi, niin sitä, että kyllä minä olen huolestuneena seurannut tässä viimeisen kymmenen vuoden aikana sitä, kuinka näitä aluetoimituksia on kuitenkin ajettu alas ja ne paikalliset uutislähetykset ovat vähentyneet, ja taval-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

laan myös sitä kautta ehkä niitten paikallisten uutisten tuominen tänne valtakunnalliseen tietoisuuteen on myös vähentynyt. Eli toivoisin, että tämä linja mieluummin kääntyisi toisinpäin ja sitä paikallisuutta jatkossa korostettaisiin vielä entistä enemmän.

Olen sitä mieltä, että tässä repaleisessa some-maailmassa Ylelle on kyllä erittäin tärkeä paikka, ja kyllä minä luotan Ylen uutisoitiin paljon enemmän kuin some-maailman uutisointiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Ovaska.

18.16 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hyvää keskustelua, ja meillä on aika yhtenäinen linja myös siitä, miten Yleä pitää kehittää ja miten tarkkaan pitää arvioida, kuinka verorahoja käytetään. Ja kyllä tämä parlamentaarinen työryhmä, jonka toimikausi alkaa nyt viides päivä lokakuuta, on keskeisessä roolissa siinä, kun katsotaan, että rahoitus ja tehtävät ja valvonta toimivat.

Me emme myöskään kukaan halua täällä puuttua varsinaiseen ohjelmasisältöön. Meidän itänaapurissa poliitikot määrittelevät sen, mitä valtion media ulos suoltaa, mutta meidän tehtävämme se ei missään tapauksessa ole. Varmaan jokaista meistä ärsyttävät eri ohjelmat, mutta jos minä sanon, että minua ärsyttää tämä ohjelma, niin edustaja Huttunen sanoo tähän, että häntä ärsyttää joku toinen ohjelma, ja siinä me jäämme sitten kinastelemaan. Luotamme siihen, että Yle tekee omat ratkaisunsa, mutta sanon, että kyllä sen Ylenkin pitää huolehtia siitä, että rahankäyttö on tehokasta ja että se on avointa. Yle on pitkään toiminut, ja uskon, että sen sisälle on syntynyt semmoisia rakenteita, jotka ovat raskaita, kun verrataan kaupallisiin toimijoihin. Nyt tällä parlamentaarisella työryhmällä on kyllä kova tehtävä, mutta uskon, että se siitä selviytyy. Ja olisi tietysti hienoa nähdä, että se työ olisi parlamentaarista silläkin tavalla, että sieltä löydetäisiin yhteisymmärrystä, miten Yleä kehitetään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Kiljunen.

18.17 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minäkin arvostan tätä keskustelua, jota täällä on käyty, mutta olin hieman myöskin hämmentynyt eräistä puheenvuoroista, jotka liittyivät Ylen asemaan ja rooliin. Hyviä puheenvuoroja ovat olleet ne, jotka ovat korostaneet muun muassa paikallisten lehtien, paikallisten radioiden, myöskin paikallisen television merkitystä — niissä Ylellä on keskeinen rooli, paikallisissa lehdissä ei niinkään, mutta ne ovat sanomalehtien osalta niitä, jotka ilmeisesti kaikkein pisimmälle pystyvät myöskin jatkamaan yhteistyötä. Ainakin itse luen erittäin paljon sekä Luumäen Lehteä, Haminan Reimaria että Vantaan Sanomia. Ne aidosti antavat paljon informaatiota niistä paikkakunnista, joihin me olemme itse kukin voimakkaimmin sitoutuneet. Eli tämä paikallisuus — kyllä, arvostan suuresti sitä, mitä täällä on sanottu.

Toisaalta tunnistan myös television täydellisen dominanssin siinä mielessä, jos me puhumme siitä, mikä ihmisten tietoisuus todellisuudesta on, mutta on tunnistettava Yleisradion suuri merkitys myöskin radion osalta: Radio Puhe, radio Ylen Ykkönen ja niiden edelleen. Niissä Yleisradion suuri rooli antaa tilaa sellaisille keskusteluille, podcasteille ja muille, jotka avaavat kyllä aika paljon yhteiskunnallista todellisuutta, tärkeitä teemoja, erittäin isoja teemoja. Ja nimenomaan Ylellä on mahdollisuus tätä tehdä ilman, että siinä on se kaupallinen paine takana, ja tarjotaan tämä hyvin monipuolinen tuotanto yhdessä.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Median roolista puhuttiin täällä. Noin yleispätevästi tämä neljäs valtiomahti itse asiassa on kasvanut moderneissa läntisissä demokratioissa ja edustuksellisissa demokratioissa aidosti neljänneksi mahdiksi. Miksi? Siksi, että se luo todellisuuskuvaa. Se luo myöskin sen kuvan, mistä äänestyskäyttäytyminen tässä edustuksellisessa demokratiassa muodostuu. Ja sen takia medially, toimittajilla se vastuu on tosi suuri — tosi suuri. Täällä puhuttiin yhteiskuntavastuusta, ja arvostan sitä, että se termi tuli vastaan. Sen sijaan olin vähän häiriintynyt niistä kommentteista täällä, joissa oli aika voimakasta kritiikkiä Yleisradion suuntaan, kun tässä useissa puheenvuorossa tuli esille se, että se on se kaikkein luotettavimmaksi koettu tietolähde suomalaisessa yhteiskunnassa. Itsekin olen sitä mieltä. Se on luotettavimmaksi koettu tässä suhteessa, että se on monipuolinen. Ja se ei ole aatteisiin sitoutunut, niin kuin täällä joku sanoi, että sillä on joku puoluepoliittinen... Lähestulkoon sanottiin näin. Sitten käytettiin terminologiaa ”biologiset tosiasiat” ikään kuin pitäisi tunnistaa ja todistaa, että Yleisradiokin niitä noudattaa. Minä oletan, että tosiasioita Yleisradio pyrkii niin pitkälle noudattamaan kuin on mahdollista. Kun puhutaan biologisista tosiasioista, niin minulle tulee heti mieleen ajatus, että ehkä yhtä tärkeä arvo tässä taustalla on suvaitsevaisuus eli biologisen moninaisuuden tunnistaminen tässä suomalaisessa yhteiskunnassa. Se on siellä yksi iso tosiseikka ja se, että annetaan sille yhteiskunnassa tilaa.

Häkellyin siitä ajatuksesta, kun täällä sanottiin erityisesti perussuomalaisten joukosta, että Yleisradioon pitäisi ehdottomasti tehdä leikkauksia. Useissa puheenvuoroissa oli jopa tällainen painopiste. Miksi? Miksi se luotettavimmaksi koettu taho täytyisi asettaa vaikeuksiin? Kuvittelemmeko me silloin saavamme monipuolisempaa informaatiota, kun se tulee puhtaasti kaupallisilla ehdoilla? Siellä on tietyt omistajatahot takana, viitattiin puolueisiin. Minulle jäi epäselvyyttä, mihin puolueisiin viitattiin. Ainakin puoluelehdet, nimenomaan [Puhemies koputtaa] sitoutuneet puoluelehdet, ovat suurissa vaikeuksissa tässä yhteiskunnassa. En ole ihan varma siitä, mihin [Puhemies koputtaa] viitattiin. Eli olen vähän huolissani siitä, [Puhemies koputtaa] että täällä on voimakasta henkeä siitä, että haluttaisiin heikentää tämän luotettavimmaksi todetun tietolähteen asemaa Suomessa. [Aki Lindén: Ilmeisesti puolueeton tiedonvälitys ei kiinnosta!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Elomaa.

18.21 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Tulin tänne pöytäöön, jos menee yli kolmen minuutin.

Yleisradio on arvostettu toimija. Sillä on hyvin tärkeä asema suomalaisen kulttuurin ylläpitäjänä, ja sen pitääkin olla näin. Ylen toiminnan mahdollistaa suomalainen veronmaksaja. Yle edustaa kaikkia Suomen kansalaisia, ja Ylen laissa lukee, että sen pitää olla riippumaton.

Nyt ihan pieni episodi tähän: Pitää olla myös poliittisesti riippumaton, ei kenenkään puolella. Viime sunnuntaina sain hyvin kiukkuisen puhelun eräältä pitkän linjan muusikolta. Hän oli juuri kuunnellut Yleltä jonkun ohjelman, jossa oli erittäin arvostettu edesmennyt artisti esittänyt kappaleen, ja siinä oli puhuttu joistain asuntoasioista ja vuokrasta. Sen jälkeen toimittaja oli todennut, että tämä on sitten ilmeisesti tämän henkilön kannanotto hallituksen toimenpiteitä koskien. Näin ei voi toimittaja sanoa. Tämä meni vähän niin kuin överiksi. Ei se minua haittaa, koska olen tottunut kaiken näköisiin asioihin, mutta tämä henkilö, joka soitti, oli hyvin kääremeissään ja pahoillaan siitä, että Ylellä ei toimittajilla saisi olla tällaista poliittista linjaa, ja siitä usein tulee näitä kärhämöitä.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Mutta yleensä, jos sanotaan Ylen toiminnasta, totta kai se on erittäin luotettava monin paikoin uutisissakin ja monessa muussa. Wallinheimo otti esiin urheilukisat. On hyvin tärkeää, että kaikki suomalaiset pääsevät mahdollisesti näkemään myös olympialaiset ja MM-kilpailut ja urheilukisoja, mitä ei muuten olisi mahdollista mennä katsomaan.

Meillä on pieniä paikallisradioita: Järviradio, Sandels, Pooki ja niin edelleen. Joitakin on vielä jäljellä. Niissä ei ole mitään soittolistoja. Nyt minun täytyy sanoa niin, että Ylellä valitettavasti aika usein on niin, että ne samat biisit soivat ja heillä on niin sanottu soittolista. Se alkaa olla nyt jo näissä alueradioissakin, ja se on huono juttu, koska on usein maakunnissa paikallisia toimijoita, erittäin hyviä esiintyjiä, jotka ovat julkaisseet levyjä. Eivät heidän biisinsä pääse koskaan esille. Ennen vanhaan oli niin, että esiteltiin uusi levy ja sai mennä haastatteluun, mutta ei tänä päivänä oikeastaan niitä ole paljon yhtään. Näitten huippuartistien biisit soivat. Siinä on Ylellä korjaamisen paikka. Pitäisi olla jokaisen kansalaisen, kaikkien toimijoiden edustaja eikä mennä siihen samaan ihan täysin kuin kaupalliset.

Edustaja Huttunen otti ikäihmiset esille, ja se on tosi tärkeää. Ylen ohjelmat pitää myös suunnata niin, että ikäihmisten ohjelmat eivät loppu. Nimittäin he katsovat televisiota varmaan kaikkein eniten ja kuuntelevat hyvin paljon radiota. Onneksi on Ylelläkin tämmöisiä loistavia ohjelmia kuin Elämäni Biisi, joka formaatti on nyt valloittamassa jopa maailmaa. Se on aivan upea, ja sitä katsovat varmaan kaiken ikäiset, mutta esimerkiksi TV2:ssa ei ole enää tehty näitä tanssiohjelmia sun muita, eikä ole enää Tangomarkkinoitakaan Ylen kanavilla — eikä ole kyllä MTV3:llakaan enää. Elikkä se palvelee kyllä suomalaista kulttuuria, ja on sääli, jos tämä näivettyy eikä Yle puutu tähän asiaan ja tuo esille tätä niin kuin ennenkin.

Musiikkitarjonnasta sanoinkin jo: Nämä ovat tämmöisiä asioita, mitkä tulevat hyvin paljon esille, ja nyt kun eletään tätä päivää, on Spotify — minä otan vielä tästä musiikista — sun muut, niin kun ei ole fyysistä levyä, ei cd-levyjä oikeastaan tehdä enää eikä oikeastaan vinyylejäkään kuin ihan minimaalisen vähän, niin yli 95 prosenttia musiikin esittäjistä ja tuottajista ei saa sitä biisiään esille enää, jos Ylekin on lopettanut niitten soittamisen. Spotifyn korvauksessa puhutaan 0,00 sentistä, paitsi huipuilla — heille tulee jonkunäköinen tili siitä.

Ylelle tuli vähän vähän niin kuin arvostelua, mutta totta kai me haluamme edelleenkin Ylen pitää, se on loistava toimija. Nämä huomioiden tulevaisuudessakin se on tärkeä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Garedeu.

18.27 **Kaisa Garedeu ps:** Arvoisa puhemies! Selvennykseksi, mitä sanoin edellisessä puheenvuorossani: tarkoitin, että on vastuutonta antaa lasten ja nuorten ymmärtää, että juuri suomalaisten mitä hulluimmat ilmastoteot voisivat pelastaa koko maapallon ilmaston lämpenemiseltä. On muistettava se tosiasia, että Suomen päästöjen osuus koko maailman päästöistä on vain noin alle promille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten edustaja Kiljunen.

18.27 **Kimmo Kiljunen sd:** Ehkä ihan ensimmäiseksi reagoin tähän juuri käytettyyn puheenvuoroon, käytän lyhyesti sen varsinaisen asianikin myöskin näistä ilmastoteoista kylä. Edellinen puhuja on tietysti täsmälleen oikeassa siinä, että Suomen roponen siinä ilmastomuutosprosessissa on pieni maailmanmitassa, mutta Suomen puhevalta on ihan toista luokkaa silloin, jos me pidämme kiinni niistä sitoumuksista, joita me edellytämme globaalijärjestelmän tasolla pidettävän, jotta me selviämme näistä ilmastomuutostalkoista. Jos me emme niistä pidä kiinni, niin emme voi vaatia myöskään niitä pitämään kiinni, jotka ovat olennaisesti tästä riippuvaisia. Ensinnäkin Euroopan unionin sisällä me haluamme tukea toinen toisiamme, jotta päästötavoitteet tältä osin saavutetaan, ja sen jälkeen Euroopan unionilla on jo sanavaltaa sitten suhteessa näihin suuriin — Yhdysvaltoihin, Kiinaan, Intiaan, ja niin edelleen — jotka ovat niitä valtavia päästöjen aikaansaaajia. Kyllä nämä ovat yhteistalkoita, ja yhtä lailla te voitte sanoa, ettei kannata mennä äänestämään, minun ääneni ei ratkaise eduskuntavaaleja, ja silti me kehotamme ihmisiä äänestämään, eikö niin? Eli tässä ihan tähän yhteiseen vastuunkantoon.

Mutta vielä suurempi huomio tuli tästä ajatuksesta, kun edustaja Elomaa sanoi, että Yleisradion täytyy olla poliittisesti riippumaton. Tämähän on täysin itsestäänselvää, tästähän me lähdemme liikkeelle, ja tämä suomalainen mallihan on ihan poikkeuksellinen maailmassa — julkinen yleisradioyhtiö ei ole hallituksen alainen, vaan se on nimenomaan eduskunnan alainen. Me huolehdimme tällä hallintoneuvostolla, tällä organisaatiolla, että kaikki tämä eduskuntajärjestelmän koko monipuolisuus ainakin heijastuu siihen päätöksentekoon, siihen ohjausjärjestelmään, millä me sitä hallinnoimme. Ja se puolueettomuus on minusta näkynyt erittäin hyvin tässä suhteessa, se ei ole puoluepoliittinen lainkaan — täysin poikkeava tässä.

Edustaja Ovaska viittasi Venäjään. Kyllä, me tiedämme miten Venäjän tiedotusvälineet toimivat — tässä tapauksessa — täysin hallituksen puhtaan propagandan välineenä. Mutta me tiedämme paljon myöskin maita, ei ainoastaan Itä-Euroopassa vaan myöskin Länsi-Euroopassa — enkä lähde luettelemaan maita tässä yhteydessä — joissa tämä valtakunnallinen ykköstiedotusvälineistö, televisiokanavat, keskeiset kanavat, ovat hallituksen ohjauksessa. Ja sehän näkyy usein vaalitarkkailussa: Me, jotka ollaan oltu mukana siinä, joudutaan ensimmäisenä katsomaan sitä mediaympäristöä, ja se on usein yksipuolinen, hallitusta tukeva linjaus, joka tulee sieltä keskeisimmältä tiedotusvälineeltä. Yhdysvalloissa on hieman toisenlaista, kun on ääripäät — toisessa päässä on täysin kaupallisia kanavia, nekin sitoutuvat joihinkin poliittisiin ryhmiin siellä hyvin vahvasti eivätkä anna pienemmille tilaa käytännössä ollenkaan. Eli tässä suhteessa minä kyllä pitäisin, arvoisa puhemies, aika ainutlaatuisen arvokkaana tätä suomalaista mallia, jossa me olemme nimenomaan oivaltaneet, että tässä tulee tällä lailla eduskunnan kautta viimekätinen ohjausvastuu siihen tiedottamiseen, mitä Yleisradio tekee.

Ja ehkä viimeinen lause, kun se tuli tässä nyt vasta, unohdin äsken sanoa. Kyllä on hienoa, että täällä on nuoret ja nuorista puhutaan Yleisradiossa. He katsovat vähemmän sitä, ovat enemmän somessa — Yleisradion täytyy tehdä niin, että nuoret tulisivat tutuiksi sillä kanavalla, mutta kuten edustaja Elomaakin sanoi, älkäämme unohtako niitä ikäihmisiä. [Puhemies koputtaa] Heillekin on ihan oikeutettua saada Yleisradiossa se oma viestinsä ja omantyyppistä ohjelmaansa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Wallinheimo.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

18.31 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Onpa mukavaa sanoa salissa, että olen täysin samaa mieltä edustaja Kiljusen kanssa tästä äskeisestä puheenvuorosta. Se on vähän harvinaista sekin. [Kimmo Kiljunen: Miksi se nyt niin harvinaista on?]

Arvoisa puhemies! Ylestä riittää puhetta, se on selvää. Varsinkin kun parlamentaarinen työryhmä aloittaa työnsä, niin varmasti riittää puhetta, ja siksi tässä heille parhainta onnea toivotinkin. Jotkut tulevat sanomaan, että Ylestä leikataan liian vähän, ja jotkut sanovat, että ei leikata ollenkaan — päinvastoin, laitetaan lisää rahaa, ja näin poispäin — ja tehtävän määritelmä, ja näin poispäin. Siitä tulee todella hankala urakka, ja toivonkin, että kaikki ne parlamentaarisen työryhmän jäsenet ottavat todella vakavasti sen asian, koska kaikilla suomalaisilla on Ylestä mielipide ja näitä pitäisi sitten pusertaa samaan.

Arvoisa puhemies! Otin tämän puheenvuoron ehkä sen takia, että Ylestä tulee joka tapauksessa puhetta nyt ihan lähiaikoinakin, koska kaupallinen media ja Yle ovat sopineet siitä, että antenniverkon peruslaatuiset SD-lähetykset päättyisivät — itse asiassa tästä sovittiin jo vuonna 20, mutta nyt se on lähempänä todennäköistä kuin koskaan. Ja Ylen hallintoneuvoston pitää tehdä tämä päätös lähiaikoina, ja se nyt tietenkin tarkoittaa muutoksia, joista varmasti kansa tulee sitten ottamaan meihin kaikkiin yhteyttä. Mutta mielestäni tämä uudistus, että tehtäisiin tämä kanavajärjestely uudelleen ja laitetaan HD-laatuinen kanava joka puolelle Suomeen, on nyt vaan tehtävä. Siinä tulee varmasti jotain lieveilmiöitäkin, mutta kun kaikki nämä — Yle ja kaupallinen media — ovat sitä mieltä, että eteenpäin, niin mielestäni sitäkin pitäisi kunnioittaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten edustaja Furuholm.

18.33 Timo Furuholm vas: Arvoisa puhemies! Tämän puheenvuoron tarkoitus oli ensin opponoida muutamaa mielipidettä, mitä täällä on kuultu, mutta koska tunnelma salissa on tosi rakentava ja asiallinen, niin haluan omalta osaltani tällaisella pienellä loppukaneeilla ehkä jotenkin vetää yhteen tätä keskustelua.

Kuten edustajat Wallinheimo ja Ovaska mainitsivat, niin kyllä tässä oleellisin seikka on nyt keskittyä siihen, mihin me pystytään keskittymään, eli pyritään antamaan työrauha tälle parlamentaarille työryhmälle. Nyt varsinkin kun vaalit ovat ohi, kaikki tällaiset yksioikoiset mielenilmaisut liittyen vaikka rahoitukseen olisi hyvä siirtää sivuun ja katsoa, mitä sieltä tulee. Me varmaan joudutaan tämä keskustelu vielä moneen kertaan käymään, ja siitä tulee haastava, kuten tässä kävi ilmi.

Ehkä nyt sitten kuitenkin vielä sen verran yhtä mielipidettä tässä haastan ja opponoin, että eihän ilmastoahdistus synny Ylen toimesta. On tosiasia, tieteellisiä tosiasioita ja biologiaa, miten edustaja Kiljunen täällä mainitsi, että esimerkiksi Etelä-Eurooppa on ollut nyt tulossa, ja tästä on kysymys Ylen toiminnassa, että ne asiat pitää kerta kaikkiaan kertoa niin kuin ne tapahtuvat, ei mitenkään mutkia suoriksi vedellen. Tähän perustuu myös tämä suuri luottamus Yleä kohtaan. — Ei muuta. Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Huttunen.

18.34 Hanna Huttunen kesk: Kiitos, arvoisa puhemies! Ihan ensimmäisenä kysyn edustaja Wallinheimolta, ennen kuin unohdan ja ennen kuin kerkeät poistua salista: Milloinka tämä HD-tekniikan uudistus oli tulossa voimaan, onko se nyt ihan lähiaikoina, lähitulevai-

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

suudessa? Ja miten se käytännössä koskettaa nyt sitten meitä suomalaisia ihan niin kuin ihmisten tasolla?

Sen verran otan tähän keskusteluun vielä kantaa nyt, että tämä meidän maltillinenkin, rakentava keskustelu tässä osoittaa, puhumattakaan joskus tämän salin keskusteluista, minä takia poliitikkojen ei pidä puuttua Ylen sisältöön. Siis me ei päästäisi koskaan yksimielisyyteen; se on aivan mahdoton tehtävä. Se on Ylen toimittajien vastuulla, ja totta kai sitten poliittisten päättäjien valvonnan ja ohjauksen kautta ohjataan sitten, niin että se toimii näin, mutta sisältöasioihin ja kompetensseihin meidän ei pidä mennä. Sitten ei ole enää riippumatonta Yleä sen jälkeen.

Mutta Wallenheimolle tämä kysymys, jos ehdit vielä vastaamaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Jos myönnän nyt tässä vastauspuheenvuoron edustaja Wallenheimolle. Minuutti.

18.35 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ylen hallintoneuvosto todennäköisesti tänä vuonna tekee päätöksen tästä SD-jakelusta pois siirtymisestä ja HD-kanaviin menemisestä. Jos päätös tehdään tänä vuonna, niin todennäköisesti 25—26 on sitten se aika, milloin vanhat kanavat poistuisivat ja HD-kanavat jäisivät voimaan. Ongelma tässä ehkä tulee siinä vaiheessa, jos ihmisellä ei ole semmoista televisiota tai digiboksia, joka ottaisi näitä HD-kanavia vastaan. Tämä pitää varmasti nyt sitten vielä katsoa läpi, kuinka paljon on niitä ihmisiä, joilla tämmöisiä televisioita tai digibokseja ei ole. Niitä ei ole paljoa. Puhutaan ehkä... [Jouni Ovaskan välihuuto] — Niin, ehkä 100 000—200 000. Tämä ei kohdistu suureen väestöryhmään, mutta heitäkin pitää tässä tietenkin kuunnella.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten edustaja Garedew. — Ottaako Wallinheimo pois puheenvuorovaruksen, jos lähtee? — Garedew.

18.37 Kaisa Garedew ps: Arvoisa puhemies! Ilmastoagendahan on juuri sitä vihervasemiston poliittista agendaa, eikä siitä tule syytää ainakaan lapsillemme ja nuorillemme, vaan tuoda esille heille tosiasioita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten edustaja Elomaa.

18.37 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Kun puhuin vähän ohjelmistakin tässä Ylen yhteydessä, niin olen tietoinen ihan täysin siitä, että eduskunta ei ohjelmasisältöihin puutu. Se ei kuulu meille, mutta otin esimerkiksi nämä soittolistat esille, koska tuntuu siltä, että edustajat eivät oikein tiedä näitä asioita täältä musiikkipuolelta, joten minä olen ne monesti ottanut esille, jotta tiedettäisiin, kuinka siellä toimitaan, ja että se tietoisuus kuitenkin tulisi esille. Että se oli ainoastaan sen takia. Olen tietoinen, että ohjelmasisältöihin ei puututa.

Mutta on hyvä puhua ääneen täällä salissa siitä palautteesta, mitä meidän kansalaiset meille antavat. He haluavat, että ne otetaan esille, niin että se on hyvä kaikkien tietää kuitenkin. En tiedä, millä lailla sinne ohjelmasisältöihin sen enempää vaikutetaan, mutta se on ihan itsestään selvää, että Ylen toiminnan pitää olla riippumatonta poliittisesti. Toimittajat varmaan sen tietävät, ja pääosin näin onkin, mutta joskus tulee pikku ylilyöntejä.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

Ja sitten tässä ikäihmiset ovat lähettäneet paljon sellaisia viestejä tästä Ylen ohjelmatarjonnasta, että heitä ei unohdeta, ja se on ihan hyvä ottaa ainakin meidän puheissa täällä esille ja viedä sitä viestiä, että Ylen ohjelmien laatijatkin sen kuulevat. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Kiljunen.

18.39 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tämä hyppäsi vähän toiseen aiheeseen, mutta en malta olla sanomatta siihen ajatukseen, onko ilmastoagenda tärkeä vai ei. Se on erittäin tärkeä eikä punavihervasemmiston agenda. Timo Heinonen, joka on aktiivinen kansanedustaja kokoomuksesta, usein on painottanut juuri sitä, kuinka ilmastoagenda on niin keskeinen tila, ja haluan tämänkin tässä tuoda esille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten edustaja Lindén.

18.39 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Kiinnitin tähän samaan asiaan huomiota. Meillä on nyt käsittelyssä liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö Ylen hallintoneuvoston kertomuksesta. Olen mielenkiinnolla seurannut tätä keskustelua olematta siinä nyt itse aktiivinen, mutta haluan ihan nyt aidosti ja oikeasti kysyä perussuomalaisten edustaja Garedewiltä, oletteko oikeasti sitä mieltä, että ilmaston lämpenemisen estäminen ja toimenpiteet siihen ovat ihan huuhaata, kun te puhutte sillä tavalla, että sellaisen käsityksen voi saada. Kaivoin äkkiä esille hallituksen — jossa puolueenne on edustajana — ohjelman, ja sivulla 133 on otsikko ”Puhtaan energian Suomi”, väliotsikko ”Tilannekuva”. Se alkaa: ”Ilmaston lämpenemisen rajaaminen alle 1,5 asteeseen vuosisadan loppuun mennessä edellyttää merkittävää hiilinegatiivisuutta.” Eli päästöjen vähentämistä. Tämähän on juuri sitä ilmastoagendaa, ja sitäkö pidätte lapsille vaarallisena?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Haluaako... — Vastauspuheenvuoro, olkaa hyvä, Garedew.

18.40 Kaisa Garedew ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan juuri tuoda esille tämän, että tämä ilmastoahdistuksen syyttäminen ja lietsominen meidän lapsille ja nuorille on vastuutonta, sillä ei ole realismia, että meidän Suomen nuoret voisivat nyt koko maapallon pelastaa sillä, että he tekisivät näitä yhä hullumpia ja hullumpia ilmastotekoja. Jopa puhutaan siitä, että lapsettomuus olisi ilmastoteko. Kohta ei saa syödä lihaa, ei saa liikkua autoilla.

Nämä ahdistukset eivät kuulu meidän lapsille ja nuorille. Meidän aikuisten tulee suojella lapsia ja nuoria, että he saavat kasvaa rauhassa ja ottaa tosiasioista selvää. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 3/2023 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 34/2023 vp

5. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 29.9.2023 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.41.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola